

A Franklin-Társulat hirlap-kiadóhivatalában

Budapest, egyetem-utca 4. sz. alatt a következő hetilapokat lehet megrendelni:

XXX. évfolyam. **VASÁRNAPI UJSÁG** XXX. évfolyam.

szépirodalmi és ismeretterjesztő hetilap; hasábjain a legjelesebb írók működnek közre; a fölmerülő személyi és tárgyi nevezetességeket alaposan magyarázó képekben, az érdekes eseményeket hirtovábbán lehető leggyorsabban és teljesen közli; beltartalom, külésin, monyiságra nézve a világ legerősebb hasonló vállalataival versenyez; bekölte 4-500 művészi kivitelű képpel díszített több mint száz nagy ivnyi terjedelemben meg-megújuló olvasmány; nem muló, sőt növekedő értékű darabja minden házi könyvtárnak

A Vasárnapi Ujság előfizetési ára évfolyamra 2 frt, a «Világkrónikával» együtt 2 frt 50 kr.

POLITIKAI UJDONSÁGOK

(XXIX. évfolyam.)

sem pártoktól, sem kormányhatalomtól nem befolyásolt, teljesen független politikai lap, mely a het eseményeit fontosságukhoz képest bővebben vagy rövidebben, de semmit ki nem felelve, összegyűjtve, kelő magyarázattal ellátott gondos és hű összeállításban tárja az olvasó elé s a közönség együtt találja benne mindazt, a mi napi lapokban elszortan megjelen, — a mely ekként kivált oly vidéken, hol a hiányos postajárás a napi értesülést különben is megnehezíti, a napi lapokat is lehetőleg pótolja.

A Politikai Ujdonságok újabb „Magyar Gazda” cím alatt havonként kétszer megjelenő gazdasági képes lappal van bővítve.

A Politikai Ujdonságok előfizetési ára évfolyamra 1 frt 50 kr. a «Világkrónikával» együtt 2 frt. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt évfolyamra 3 frt, a «Világkrónikával» 3 frt 50 kr.

Az előfizetések a Franklin-Társulat hirlap-kiadóhivatalához, Budapest, egyetem-utca 4. szám címzendők. A t. cz. gyűjtőknek egyszerre beküldött tíz előfizető után az illető lapokból egy ingyenpéldánnyal szolgálunk.

Legolcsóbb hetilap a magyar nép számára

X. évfolyam. **KÉPES NÉPLAP** X. évfolyam.

a kevéssé tehetős osztály vasárnapi újsága és politikai hírlapja, a legolcsóbb és legelterjedtebb néplap a hazában; közeli közhasznú elmélkedéseket, elbeszéléseket, mulatságos és tanulságos történeteket, érdekes leírásokat képekkel, s e mellett hétről-hétre figyelemmel kíséri az előforduló nevezetesebb eseményeket. „Politikai Híradó” című rovatában a bel- és külföldi politikai eseményeket velő rövidséggel előadja, pártatlan, elfogulatlan igazságszeretettel, s mindenkor teljesen független meggyőződéssel értelmezi.

A Képes Néplap előfizetési ára félévre csak 1 frt, — a «Világkrónikával» együtt félévre 2 frt évfolyamra 1 frt. (Csupán a «Képes Néplap»-ra évfolyamra előfizetést nem fogadhatunk el.) A «Képes Néplap» melléklapja: a

VII. évfolyam. **VILÁGKRÓNIKA** VII. évfolyam.

képes heti közlöny; mióta bővített terjedelemben jelen meg, eddigi közleményei mellett állandóan nagyobb elbeszéléseket és regényeket is nyújt olvasóinak. Igy Verne Gyula kitűnő francia írók már két érdekesítő új regényét közölte s az ő legújabb regényét közli jelenleg is. (Egy-egy ily illusztrált regény külön kötetben alig szereshető meg annyira, a memyi e képes heti közlöny egész évi előfizetési ára: 2 frt.) A Világkrónika ezen felül, mint hetilapjaink közleményeinek kiegészítője, a hazai és külföldi általánosabb érdeklő eseményeket, az azokban kiválóan szereplő személyiségeket népszerű nyelven irt magyarázatokkal kíséri képekben mutatja be; közli tájékoztató cikkeket, uti rajzokat, nép- és tájismertetőket, szemléltető jelentéseket, a hazai és külföldi közérdeklő mozzanatokról, találmányokról, fölfedezésekről, úy szintén mulattató apró közleményeket, közhasznú tudnivalókat stb.

Az előfizetések a Franklin-Társulat hirlap-kiadóhivatalához, Budapest, egyetem-utca 4. szám címzendők. A t. cz. gyűjtőknek egyszerre beküldött tíz előfizető után az illető lapokból egy ingyenpéldánnyal szolgálunk.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárnál kapható:

1883. **BUDAPESTI** 1884.

CZIM ÉS LAKJEGYZÉK

A BEJELENTÉSI HIVATAL

HITELES ADATAI ALAPJÁN.

Harmadik évfolyam, 1883—1884.

BUDAPEST FŐVÁROS TERVRAJZAVAL.

Ára füzve 5 frt, vászonba kötve 5 frt 80 kr.

TARTALMA: I. Utcák, utak és terek lajstroma a régi utca-nevek megjegyzésével. — II. Házjegyzék. (Belterület és külterület). — III. Hatóságok, intézetek, egyletek stb. — IV. Ipar- és kereskedelmi czimjegyzék. — V. Lakjegyzék. — VI. Hirdetések.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest egyetem-utca 4-ik szám.)

Margitszigeti gyógyfürdő

Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg ártézi forrás — porcellán-, márvány-, kád- és kőfürdők zuhanykészülékkel — nagyszerű kert — 300 teljes kényelemmel berendezett szoba — társalgási terem — küll- és belföldi lapok — naponta zene.

Kóralakok, melyek ellen a margitszigeti hévíz kedvező eredménnyel használtatott: Kószvény — az izületek, izmok, csontbántalmak, ideghüvely, idült csúza. A csúz, kószvény, erőművi behatások, typhus

után fellépő hűdések. — Zsábák. — A csontbántalmakat, csontszűt, izületi bajokat és külsőrtékek követő elváltozások. — Fájdalmas hegek, merevség, hűdés. — Bőrbántalmak — Vizeleti nehézségek. — Méh- és hólyagbántalmak. — A hévíz belsőleg eredménnyel használtatott: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál. — A szigeten van gyógyszerár, ellátva mind-memű ásványvízzel. Rendelő orvos: dr. Vörzár. Bérleteknél ugy a fürdő, mint menetjegyek együttes váltásánál ár-leengedés. A szigeten lakó fürdővendégek a fürdő-használatnál és a menetjegyknél előnyben részesülnek a fővárossal óránkint kétszer közlekedés.

A fürdő-idény május 1-én nyitattik meg.

A lakások megrendelése a szigeten a felügyelőségi irodában. 6379 **A Margitszigeti felügyelőség Budapestben.**

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható:

UTAZÁSOK KÖNYVTÁRA.

(Szerkeszti a Magyar Földrajzi Társaság.)

I. KÖTET:

EURÓPA ÉS ÁZSIA KÖRÜLHAJÓZÁSA A VEGÁN.

Báró Nordenskiöld Adolf Eriktől.

Átdolgozta

VARGA OTTO

tanár.

Képekkel és térképpel.

Ára füzve 2 forint o. é.

II. KÖTET:

A ZAHARÁTÓL AZ ARABÁHIG

UTAZÁS EGYPTOMBAN ÉS PALESTINÁBAN

Irtá

ASBÓTH JÁNOS.

Jeruzsálem, az olajfák hegyéről tekintve, nagy képpel, s számos a szöveg közé nyomott fametszettel.

Ára füzve 2 forint 40 krajczár o. é.

Első rész: Egyiptom. Az «Espero» fedélzetén. — Alexandria. — Kairó. — Kairói mecsetek. Látogatás a khedivnél. — Kairói magyarok. — Fantazija. — Helopolis. A gizei piramisok. — A sphynx. — Memphis. — Zakhára. — Szíút. — A szuezi csatorna.

Második rész: Palestina. A «Vesta» fedélzetén. — Bejrút. — Jaffába. — Jeruzsálemben. — Jeruzsálem. — Jeruzsálem. Az osztrák zarándokház. — Jeruzsálem. A szent sir temploma. Jeruzsálem. Az abessyniai klastrom. — Jeruzsálem. A haran-es-Serif. Jeruzsálem. A sirlom fala. — Arabok és Beduinok. — Jerikóba. — Jordán és a Holttenger. — A judaeai sivatag. — Bethlehem.

TOMPA MIHÁLY.

VIRÁGREGÉK.

HATODIK KIADÁS. — A KÖLTŐ ARCZKÉPÉVEL.

Ára füzve 2 frt 50 kr. Vászonba díszesen kötve 4 frt. Francia bőrbé díszesen kötve 5 frt.

A munka hollandi merített papíron lévén nyomtatva, a kötet példányoknál csupán a felső része látott el aranyfémekkel, a mint ily kiadásoknál külföldön is szokás.

22-ik szám 1883.

BUDAPEST, JUNIUS 3.

XXX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 frt, POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 * Kalföldi előfizetőkhöz a postaiak megföldözötti vitellij is csatolandó.

A FÖRENDIHÁZ UJ ELNÖKEI.

MAILÁTH György országbíró gyászos halálával közéletünk különböző tereinek számos pontján ütött rések közt nem utolsó a főrendiház elnöki székének megüresedése. E «magas» testület, mely évek óta az átalakulás küszöbén áll s a minden oldalról annyit emlegetett új szervezésének néz elébe, mostani állapotában, a mai alkotmányos viszonyok közt, régi súlyának nagy részét elvesztette vagy nem képes érvényesíteni. Kitűnő férfiak, országgyűlési elnökök, főpapok, főispánok, mágánások, a közélet czelebrítási ülnek sorában: s anyyi anyagi és szellemi erő, ha nem is elveszve, de megbénítva látszik lenni. Még érdeklődést is, a főrendiház

tárgyalásai csak egyes kivételes esetekben bírnak költeni; döntő politikai súlya alig van. E kiváló testületnek, törvényhozásunk egyik — a képviselőház és a korona közé beékelt — faktorának egész hajdani méltósága, az utóbbi évtizedben nagy részben inkább csak elnöke — Mailáth György — személyiségében talált kifejezést.

De azért a főrendiház elnöki széke, már csak a multjához szövedő emlékek által is, jelentős állás a magyar közjogban s épen az elhalt elnök példája bizonyítja, hogy nem köznyos dolog, kivel töltesse be. A király és a Tisza-kormány bizalma most ez állásra Szögyény-Marich László kir. főkamarmestert és Fehérvármegye főispánját, a főrendiház eddigi másodelnökét, ennek helyére pedig gróf Cziráky János főtanácsost állította. E körülmény

kötelességünké teszi, hogy e két államférfiut, kiknek közéletünkben oly nagy befolyás és szerep jutott, mi is bemutassuk közönségünknek s megismertessük életpályájukat.

Mindketten annak az ó-konzervatív pártnak voltak hívei, melynek politikája sok tekintetben ellenkezett az életre ébredt és haladni vágyó nemzet akkori irányzatával, s a trón és haza közti félreértés nehéz korszakában is nem ott foglaltak állást, a hol a nemzeti közérzet a megpróbáltatások e nagy napjaiban oly örömet üdvözölt volna együtt minden magyar emberrel. De míg Szögyény-Marich László újabb alkotmányos életünkben mindinkább közeledett a mérsékelt szabadelvű fölfogáshoz, addig gróf Cziráky János ma is az ó-konzervatív és klerikális politikai irányzatnak híve.

SZÖGYÉNY-MARICH LÁSZLÓ.

GRÓF CZIRÁKY JÁNOS.

A magyar közjog szerint a főtárnokmester — mint a négy főzászlós ur (nádor, országbíró, horvát bán s főtárnokmester) egyike, rangban előtte áll a főkamaramestereknek, ki a kisebb országbírók közé tartozik, a kik közt a rangbeli sorozatot kineveztetésök sorrendje állapítja meg. Gróf Cziráknak Szögyény mellett másodelnökké kineveztetése tehát — e szempontból — a hagyományoktól eltérés, miután az országbíró után e rend szerint a főtárnokmester következett volna. De Szögyénynek az elnöki székbe emelését, a mellett hogy Mailáth oldalánál már másodelnök volt, s Mailáth halála után tényleg az elnökséget viselte, az ő kiváló személyes tulajdonai is ajánlhatták. Egész közéletét a korona és a nemzet iránti hűség szerencsés egyetemes jellemzi. Egyénisége megnyerő, elnöki működése higgadt és tapintatos; teljes bizalmát és tiszteletét bírja a főrendiháznak.

Szögyény-Marich László, Szögyény Zsigmond kir. alkancellár és Pest megye h. főispánjának s Pászthory Juliánna — a híres Pászthory Sándor fiumei kormányzó leányának fia, 1808-ban született. Nevelését részint az atyai háznál, részint a bécsi Theresiánumban nyerte, tanulmányait a pesti egyetemen fejezve be, hol 18 éves korában már a bölcsészeti tudorává avattatott. Közszolgálatát Pestvármegyében kezdte, mint tiszteletbeli jegyző, hol a Rendek kérésére, a nádor mint örökös főispán által tiszti. főjegyzővé neveztetett ki. Onnan felvitetett az udvari alkancelláriához, tiszti. titkári minőségben, 1832-ben; négy év múlva pedig, tehát 28 éves korában, a pesti kir. táblához ítélőmesterré neveztetett ki és az 1840-diki országgyűlésen mint nádori ítélőmester, a főrendiház üzeneteit szerkesztette. De még azon évben ismét Bécsbe vitetett, a kancelláriához előadó tanácsossá (referendárius) és udvari tanácsossá neveztetett ki s az 1843-ki országgyűlés munkálatainak végzésével bízott meg. 1844-ben Budára, a helytartó tanácsához küldetett le, mint helytartó tanácsi alelnök s itt a tanulmányi bizottság elnöke, a mikor egyuttal val. b. titk. tanácsosi méltóságot is nyert. 1846-ban alkancellárrá neveztetett ki (gr. Apponyi volt a főkancellár) s 1848-ban, Apponyi lelépése után, ő zárta be a kancelláriát s adta át azt a kinevezett felelős miniszteriumnak, maga pedig az akkor felállítani szándékolt államtanács tagjává nevezetett ki.

Az 1848-diki mozgalmak alatt a nemzetőrség szervezésekor két községnek volt választott kapitánya, de tevékeny részt nem vett a hadjáratokban, sem a politikai mozgalmakban. A szerencsétlen márii ütközet után, mikor a kormány és országgyűlés Debreczenbe költözött, s Bathányi, Deák, Lonovich, gr. Mailáth Antal, az országgyűlés részéről békekövetségben járt Windischgrätznél, Szögyény Pesten maradt s a fővárosba bevonult tábornagnál szintén tett egy békekísérletet, mely azonban szintoly sikertelen maradt, mint azoké. Ezután a magánéletbe vonult vissza.

Az 1851-ben kinevezett birodalmi államtanácsba hivatott meg. Hazaírási és alkotmányos érdekmétől sarkalva, kétszer lekötözt; de részint ő felsége egyenes kívánatára, részint barátai s elvtársai nógatására mégis elfogadta azt s e minőségeben töle kitelhetőleg küzdött az abszolút kormányi áramlatok ellen: de természetesen sikertelenül. 1859-ben azonban a híres megerősített birodalmi tanács alelnökévé neveztetett ki, az abba meghívott ó-konzervatív elvtársaival, Apponyi, Andrássy György, Barkóczy János és Szécsen Antal grófokkal, már sokkal sikeresebben, mert legalább erkölcsi adallal — melyre később tényleges diadal is

következett — védhették s védtek is a magyar közjogi álláspontokat. Szögyény ugyan, fényes sikerű felszólalása miatt, kérdőre vonatott, de kegyvesztette nem lön; akkor már más szelek fújdogáltak: az alkotmány helyreállításának előzete töltötte be a levegőt. 1860-ban b. Vay Miklós főkancellárrá neveztetvén ki, mellette Szögyény foglalta el az alkancellári állást. De a Schmerling politikájával való összekötés miatt csakhamar b. Vayval együtt visszalépvén — négy évig a magánéletbe visszavonulva élt. 1864-ben, a Mailáth-Sennyey kormányzat alatt, ő felsége egyenes kívánatára, elfogadta Fehérmegye főispánságát, melyben a felelős miniszterium összehívására után is, a kormány kértére, megmaradt, s e minőségben, valamint főkamarási méltóságánál fogva is, állandóan tagja volt a főrendiháznak, melynek 1875. óta egyszersmind másodelnöke is volt.

E hosszú, változatos közpályá alatt számos kitüntetésben részesült. Említsük meg ezek közül, hogy az akadémiának 1864 óta igazgató tanácsi tagja; továbbá a Lipót-rend nagy-, és a szent István-rend középkeresztje, stb. Kitűnő klasszikus műveltségét fogva mint szónok, sőt mint író (publicista) is nem egyszer jelentékeny sikereket vívott ki. Szónoklatai a főrendiházban (pl. 1866-ban a különfelirat mellett), nem egyszer nagy benyomást tettek; mint író a főrendiház rendezésére vonatkozólag lépett föl egy röpiratban figyelemreméltó nézetekkel. Megjegyében, mint főispán, kitűnő közigazgatási tehetségnek bizonyult s általában minden téren kivívta a köztiszteletet.

Gróf Cziráky János, főtárnokmester, a főrendiház újonnan kinevezett másodelnöke, közéleti multján s személyes tulajdonain kívül nagy családi hagyományokra s nemzetsége történelmi multjára is támaszkodhatik. A Cziráky-nemzetség törzse kétségkívül egy Cziráky (vagy erdélyiesen Czirják) volt; innen az erdélyi ág ma is Czirják nevet visel, míg a magyarországinak ősi birtoka Sopronmegyében ma is Cziráky. Már az Árpádok korában, némelyek szerint már II. (Vak) Béla idejében, a XII. század közepén élt a család őse; mások 1202-ben mondják a család virágzását kezdődöttnek. Oklevélileg Zsigmond király korában, a XIV. század végén s a XV. elején mutatható ki a család virágzása. Báróságra I. Mózesben, korának egyik kitűnő jogtudósában, a XVI. század végén emelkedett, ki 1606-ban a híres bécsi békekötést (II. Mátyás és Bocskay közt) aláírta. Fia, Ádám s unokája II. Mózes szintén magas tisztségeket, viseltek s ennek fia, I. László, 1723-ban (a pragmat. sanctio évében) emeltetett grófi rangra. A mi századunkban Antal (Mózes) gróf, Jánosunk atyja, jeleskedett mint országbíró s kitűnő jogtudós, kinek különösen közjogi munkái még ma is nagy tekintélynek örvendenek. A régi kor s kiváltságok embere volt annyira, hogy a budapesti lánchíd létrejövését makacsul ellenezte, az arra nézve kimondott általános vámkötelezettség miatt, melyet nemesi jogaiba ütközőnek tartott; s fogadtatást, hogy ő azon a hidon, melyen a nemesnek is fizetni kell, soha át nem megy, híven meg is tartotta volna napjaink (1852. febr. 8.)

Fia János, kiről most szólnunk, 1818-ban született. Így tíz évvel fiatalabb Szögyénynél, de szintoly hosszú s változatos nyilvános pályá áll mögötte.

Gyermekeivel Budán töltötte, szülei házában, atyja akkor a m. kir. kamara másodelnöke lévén. Az 1825—7-diki országgyűlés után atyja tárnokmesterré, később országbíróvá lett s Pestre tette át lakását. Itt fia a kegyesrendiek-nél végezte a gymnasiumot s az egyetemen a bölcsészeti és jogi tanfolyamot. Tanárai közül

Horváth István gyakorolt rá legnagyobb befolyást, de az iskolán kívül nagy kedvelő tanulta a francia, olasz és spanyol nyelvet. 1837-ben végzve az egyetemet, 1838-ban jogtudorá avatottat, studiori értekezését V. Ferdinánd királynak ajánlta. Csakhamar külföldi utra indult atyjával; jelen volt a milánói koronázáson, elmentek Rómáig, visszatérőben Fiumét is meglátogatták, hol nagy kitüntetéssel fogadtattak s a fiatal gróf Fiume és Buccari patriciusai közé iktattatott, mintegy előzetleül annak, hogy negyven év múlva a fiumei regnikoláris bizottságban fog neki nagy szerep és befolyás jutni. 1840-ben Somssich Pongrácz kir. személynök mellett jurátuskodott, miután már egy évvel előbb, mint Sopronmegye tb. jegyzője a közpályára lépett s még azon évben (1840) a m. kir. udvari kancelláriához fogalmazónak nevezetett ki. Azután szakadatlanul tevékeny részt vett Sopron-, Fehér- és Vas megyék közügyeiben (mint nagybirtokos e három megyében). Az országgyűlés főrendiházában először 1843-ban jelent meg. A következő évben nőül vette gr. Dezasse Lujzát. 1845-ben kir. táblai bárónak nevezetvén ki, ezzel a bírói pályára lépett, melyen aztán huzamos ideig is maradt. Bírói tiszteletét 1848. októberéig folytatta, mikor Jellasics betörésével és a magyar országgyűlés fölmozgatásával a pesti hidon a mozagalom forradalmi jellegét öltött, s a kir. tábla, miniszter-elnöki leirattal minthogy ellenség van az országban törvénykezési szünet rendelgetvén, elnaplaltatott. Cziráky Pozsonyba vonult vissza. Az év végén a császári sereg oda bevonult; őt polgári biztosul szolgáltatták fel, de azt nem vállalta el. De az ápril 14-ki határozat (a függetlenségi nyilatkozat) után, dinasztikus hajlamait követve, önként ajánlotta fel szolgálatát; s így előbb királyi biztosnak nevezetett Mosonyba, aztán a császári hadseregbe biztosnak. Meg kell azonban említenünk, hogy ez állásában, mikor csak teheté, mindig a hatalom kezébe jutott szerencsétlen honfitársai sorsának enyhítésére igyekezett befolyásait érvényesíteni.

1850-ben a bécsi legfelsőbb törvényszék magyar osztályának elnökévé nevezetett ki s részt vett az átalakulási pátensek (ösiségi, stb.) kidolgozásában. Sőt részt vett a tervezett birodalmi tanács szervezésében is; míg nem — a sz. István középkeresztjével diszitve — a pesti kerület főtörvényszék elnökévé nevezetett ki, s e hivatalát egészen 1854-ig folytatta, mikor megso-kalván, hogy csupa németeket neveznek ki bírákúl, megharagszik, lemond, jószágaira vonul s a magánélettel cseréli fel a hivatali pályát. Az októberi diploma után (1860) elvállalja Fehérmegye főispánságát, kinevezetik országbírónak, de azt nem fogadja el, mivel a magyar törvények még nincsenek helyreállítva s osztrák törvénykezés uralkodik. A 65-diki országgyűlés előtt azonban elvállalja a főkamarásságot, a főrendiház másodelnökségét (melyben később Szögyény váltja föl) s gr. Mailáth Antal halála után a tárnokmesterséget. A koronázáskor az aranygyapjat kapja. A felsőház munkálkodásában élénk és jelentékeny részt vesz; a horvát kiegyezési (regnikoláris) bizottságban elnök, mint most a fiúmeiben.

Ime nyilvános életének főbb mozzanatai. Politikai pályájának bővebb tárgyalása és bírálata nem lehet itt földadatunk. Még csak azt kell megemlítenünk, hogy gróf Cziráky János a magánéletben a legjobb szívű, legtisztább jellemű emberek egyike, kinek elhatározásaiban mindig az erkölcsi momentum az irányadó. Magánégyénisége köztiszteletben áll s vallásos érzülete közmondásos. A szent István-társulatnak alapítása óta egyik főszlopa;

gróf Károlyi István mellett társelnöke, később egyedüli elnöke; a katolikus autonómiai gyűlésen a főpapokkal tart a szabadabb elvű autonómikus elem ellen; a főrendiházban mindig a püspöki karral szavaz, ha az egyházi kérdések legtávolabbról is érintetnek, sőt sokszor túlhajti még a püspökököt is. A kulturai érdekek iránt nem érzéketlen. A magyar tud. akadémiának már 1853 óta igazgató tanácsi tagja s élénk részt vesz az igazgató tanács üléseiben s az akadémiái vagyonnak — melyhez atyja is mint alapító járult — hű öre. Fejezzük be e vonással vázlatos élet- s jellemrajzát.

PÓSA LAJOS KÖLTEMÉNYEIBŐL.

S o r s .

Melegen süt a nap déleli sugára
Mezei munkások hangyaespatyára.
Országoton halad, dőlözeg paripákon,
Hintóban egy nagy úr, dagadó párnákon.

Felsőhájt a munkás: «De jó az uraknak!»
S szemei a fényes hintóra tapadnak.
Felsőhájt az úr is: «De boldogok vagytok!»
S mosolyognak felé nyájás mezők, halmok.

A búkkösben.

Pihentem a búkkös szelid ólén,
Zöld leveles sátor borult fölém.
Bokor alól nézett az ibolya,
Derűt lövelt kék szeme mosolya.

Fényes bogár csillant a fű között,
Odú körül vad méhe zümmögött.
Kis óz sokelt esermelyre szomjasan,
Hű gerlepár turbékol boldogan.

A szűz magány, mint bűverő hatott,
Mozdult szívem, ez a szegény halott.
Beléje szállt a vadgalamb, rigó —
De jó is ott, hol ember nincs, de jó!

Betegem . . .

Betegem, elhagyatva
Fekszem kórágymon . . .
A gyógyító halálról
El-elgondolkozom.

Tán jobb is volna már, ha
Még halnék csendesen:
Hisz engem úgy se szánná,
Siratna senki sem!

De egy akada mégis:
Szegény öreg anyám . . .
Sietne messze földről,
Sirva borulna rám.

EMLEKÉZÉS AZ UTOLSÓ LENGYEL FORRADALOMRA.

Irta HEGYESI MÁRTON.

Több mint egy százada annak, hogy Mária Terézia — könnyes szemmel ugyan, de mégis aláírta az 1772-ik évi augusztus hó 5-ik napján azon szerződést, melynek értelmében a szerencsétlen Lengyelország Krisztus palástjaként felosztottat. Ausztria ezzel hálálta meg azt, hogy még csak nem is egy évszázaddal előbb, az 1683. évi szeptember hó 9-ik napján Sobieski János, a hős lengyel király, elkergette Kara Mustafát Bécs alól, s ezzel ingyen, nagylelkűleg megmentette Bécset is, Ausztriát is.

Lengyelországot ki lehetett törölni a diplomácia geográfájából, de ezzel együtt a lengyel nép függetlenségi aspirációit eltemetni nem lehetett. A mint alkalom jött, a mint esordultig telt a pohár, a lengyel nép mindannyiszor megárhozta lánczeit, felszakitotta koporsója földét, hogy visszazsereze azt, a mitől megfosztották: a nemzeti létet, az állami függetlenséget.

Egyik forradalmat követte a másik, 1794 után jött 1830 s ezután 1863. Kosciuszko után Chlopiczki s ő utána Langievicz.

Siker egyiket sem koronázta. A látszólag földéről hajnal után még sötétebb éj borult a hajdani Lengyelországra. Még nagyobb lett az elnyomás s az üldözés a letiport szabadságharcok után.

De azért a lengyelek nem mondtak le a reményről. Mint Kossuth Lajos mondja róluk: «irtják, mint az erdőt, és a dülő fák virágorából s a földre szakadt gyökérszállakból új erdő nő.»

Én az utolsó lengyel forradalmat akarom jelenleg vázolni. Résztvettem benne én is, tehát részben szemtanuként szólhatok. Bizony épen 20 éve már ennek is. Egy fél emberöltő. Az ifju kor édes emlékü évei mosolyogtak akkor reám, s ma már hajam kezd őszbe borulni. Az emberi szervezet törékeny, nem tud ellenállani az idő rombolásának, de a lélek nincs alávetve az idő hatalmának. Az érzelmek kristallizációját az emlékezet s a kontempláció csak fokozza.

Ezek előrebocsátása után térjünk egyenesen elbeszélésünk tárgyához.

I.

Az 1863. évi lengyel forradalmat az európai forradalmi komité készíti elő, melynek élén Mazzini állott. A terv az volt, hogy egyidejűleg lobbantsák lángra a forradalom fátylóját Helaszban, Szerbiában, Velenczében, Magyarországon és a kongresszusi Lengyelországban. Varsóban az előmunkálatokat a központi nemzeti bizottmány vezeté. E bizottmány felhasználádnak vélte az orosz kormány rendelet folytán czelba vett unjocozás által megszerte keltett elkésereidést; bár még nem volt a tér kellőleg előkészítve, számított az orosz helyőrség egy részének átprátolására is, mi azonban, mint a következmények megmutatták, hiu remény volt.

Az európai forradalmi komité már akkor, midőn még azt senki nem is sejté, biztos volt a lengyel forradalom kitöréséről. Igazolja ezt Mazzininak az 1862. évi október hó 28-ik napjáról Pulszkyhoz intézett levele. Idő előttinek tekintette ugyan azt, de nem vélte megakadályozhatónak, attól tartván, hogy ha az unjocozást keresztül engedi hajtatni, megfosztatik attól az elemtől, melyre leginkább számíthatna, a lengyel fiataliságtól.

S ez a félelem nem is volt alaptalan. Varsóból magából ugyanis csupán egy éjjel, az 1863. évi január 15-ikére virradólag, 2000 ifjut hurozoltatott el az orosz kormány Oroszország belsejébe orosz katonának. A lengyel fiataliságnak menekülni képes része az erdőbe futott, a központi nemzeti bizottmány utasítása folytán guerilla-csapatokká szervekedett, s jan. 22-ről 23-ikára virradólag több vidéki városban megharanta és sok helyen lekasabolta az orosz helyőrséget.

Ezzel ki lett tűzve Lengyelországban újra a forradalom zászlója, istenért, hazáért és a szabadságért. Igen. Lengyelország nemcsak hazájáért és szabadságáért, hanem vallásáért is harcolt, mert az orosz kormány vele együtt a a katholicizmust is ki akarta irtani.

Január 23-át, ha babonának hinnénk, rossz omennek kellett vala tekinteni; épen péntek napra esett.

E naptól fogva aztán ismét folyt a vér Lengyelországnak vértől annyiszor megszentelt térein.

Dávid küzdött Góliát ellen és mégis láttuk újra fölelevenülni a mithoszok csodáit. Nem egy helyen futott a rendes, mindennel felszerelt

oros hadsereg a lengyel guerillák előtt, kik még ottan is, hol nem tudtak győzni, dicsőségesen mérköztek meg az ellenséggel, pedig egy részők csak kaszákkal volt fölfegyverezve.

A kasza azonban bátor kézben igen veszedelmes fegyver s a lengyel kaszások hősök voltak. Reszkettek is rohamuk előtt az oroszok. Ők voltak a lengyel forradalom vérszappái.

Az első fölkelőket Padlevski, Langievicz, Sokol, Jezioranski, Valigorski, Czapski és a francia Rochebrunne vezették.

Padlevski, ki előbb orosz tiszt, később a cunoi lengyel katonai iskola tanára volt, a sandomiri kerületben működött Langieviczcel együtt, Sokol Varsó körül. Ő vívta 5000 emberével, kik között 2000 kaszás volt, az emlékezetes vengrovi ütközetet február 6-án. Egész nap feltartóztatta a muszka tülerőt, s csak este, mikor az oroszoknak újabb segély érkezett, rendelte el ezen szavakkal a visszavonulást: «Mára elég gyermekeim!» S teljes rendben vonult vissza Grochovra.

Jezioranski királdalista tiszt volt, Rochebrunnet pedig a királyságra aspiráló Czartoryski László herceg küldötte be Párisból, egyszerű francia őrmesterről ezredessé nevezetvén őt ki.

Langievicz később az erős állomást nyújtó swienty krzyzi (szent-keresztii) hegységbe helyezte át működési terét, itt február 11-én fényes diadalt aratván az oroszokon. De legfényesebb volt Skula melletti diadala, hol Bagritionnal mérközött össze. Éjjeli csata volt ez, márczius 4—5-ike közti éjjel. Az oroszok a sirkertben foglaltak állást. Langievicz maga is kaszárt ragadt, s ugy vezeté kaszásait rohamra éjféltűáni 1 óraker a holdvilág fénye mellett. Borzasztólag szép jelenet volt az. Az oroszok szívósan tarták magukat, hullott a piros meleg vér a csillogó fagyos hóra s az oroszoknak utóvégre is futni kellett.

E diadalai által Langievicz lett a forradalom csillagává s a lengyel nemzeti kormány reményévé.

Az utolsó központi nemzeti bizottmány ugyanis, mely a forradalmat előkészíté, mindjárt annak kitörése után lengyel nemzeti kormány nevet vett fel s e név alatt intézé a forradalom ügyeinek vezetését.

Hogy a népre hasson, egy prédikációt osztatott szét a nép között, a prédikációknak Joel 2-ik részének 20-ik versét vevén textusául, mely ilyképen hangzik: «És az északi népet messze üzőm töletek, pusztá és száraz földre szélesztem őket, a napkeleti tengerre fordítom arczalát és az utóját az utolsó tengerre, mert elhitte magát, hogy mindent tehető legyen.»

Hanem bizony nem sok haszna volt ennek sem. A nép csak szórványosan vett részt a felkelésben. Nem szabadította föl a jobbágyiságot békóiból sem az 1794-iki, sem az 1830-iki lengyel forradalom. Nem értette azt, hogy mi az a szabadság. Rab volt így is, úgy is, nem volt véret miért ontania.

Ez volt egyik szerencsétlensége az utolsó lengyel forradalomnak.

Hanem az intelligens osztályból, a ki csak fegyvert foghatott, — az fegyvert fogott mind. Ifju, öreg egyaránt. Példa reá Zarembo Ferencz esete, ki a lengyel csatatéren kapott seibeiben halt meg a lembergi kórházban 112 éves korában. Részt vettek még a nők közül is többen. Elég legyen felhoznom például Pustovojtov Henriettet és Karolezu kisasszonyt. Pustovojtov Henriette már akkor, midőn Pulavyban volt nevelő intézetben, annyira kimutatta a szabadság iránti rajongó lelkesedését, hogy az orosz kormány elfogatta és foglyul Kievbe vitette. Innen néhány napi fogság után szüleihez kérez

kedett, s midőn ezt megnyerte, nem oda, hanem a lengyel felkelőkhöz ment, hol a délczag amazon Langievicz hadsegédévé lőn. Némelyek azt állították róla, hogy magyar eredetű volt, valamelyik őse, ki akkor Pusztafy nevet viselt, Rákócziával vándorolt ki Oroszországba. Karolezu kisasszony előkelő családból származott hasonlólag, hanem azért beállott közhonvéddá ő is. Egy Galicziában szervezett hadtestbe osztatott be. Midőn irtózatossá sárban november 1-én a határon átvonultak, századosa megszánta s ajánlatot tett neki, hogy puskáját s töltenytás-

teljes elismerésre méltólag viselték magukat. Példa erre a staszovi zsidók eljárása. Egy a sok közül. Staszov keresztény lakosságát ugyanis a fölkelésben való részvéte miatt kiraboltatta katonáival egyik orosz tábornok. Az elrabolt holmikat a staszovi zsidóság 500 rubelért összevásárolta a katonaságtól s visszaadta ingyen tulajdonosaiknak. Nem is kimélték ezután az orosz tábornokok a zsidókat sem.

Márczius elején nagy fordulatot ment át a nemzeti ügy. A pártviszály, mely Lengyelország sirját megásta, újra készült fejét felútni.

Ily helyzetben a további bajok elhárítása s a propaganda terjedésének megakadályozása tekintetében leghelyesebbnek vélte a nemzeti kormány a diktatura föllállítását. Fölkérte a diktátorságra a népszerűség és a dicsőség tetőfokán álló Langieviczet, ki azt el is fogadta. Mieroslavski erre meghusultnak látván terveit, Drezdán át visszament a külföldre.

Igy lett az 1827-ben Porosz-Lengyelországban született Langievicz Marian 36 éves korában Lengyelország diktátorává. A goszczei főhadiszálláson, márczius 10-én kelt kiáltványá-

ban ezután sem hagytak fel s midőn Langievicz a Zagosce mellett vívott háromnapos gyilkos ütközet után Zviron és Czengieri tábornokok által (az utóbbi magyar eredetű volt) visszavonulásra kényszerítettet, ez alkalmat fel akarták használni a törvényes diktatura ellen katonai prononciamentóra. Langievicz, hogy a forradalom sikerét gyökereiben megsemmisítéssel fenyegető e pártütést elhárítsa, a diktaturát visszaadta a nemzeti kormány kezeibe, maga elvált a hadseregtől s még azon nap, márczius 19-ikén Usczienél a Visztulán átkelve, osztrák

sérlett meg, mi miatt Josephstadba szállították, honnan csak a lengyel szabadságharc lezajlása után bocsátott szabadon. Ekkor Svájcba költözött ki s azzal végleg letűnt a történelem szinpadáról. Nevét hirtelen borította el a dicsőség telje után a feledékenység.

Pustovojtov Henriette pedig Prágából észreszvetlenül eltűnt. Én hónapokkal később, augusztus 27-én találkoztam vele Michaleniban, Moldva határszéli városában, Logáné asszonynál, ki az önkényesek, fegyverek és löszerek becsempészését vezette onnan Galicziába. Már

Langievicz diktátorsága kilencz napig tartott s annak megszűntével bezárult az utolsó lengyel forradalom első korszaka.

A MOSZKVAI KORONÁZÁS.

A történeti emlékeknek egész gyűjteményét tartalmazza az a kövekkel kirakott, vasrácsosal körülvett tágas tér, mely az Ivan Veliky tornyától bal kézre a Kremlbeli három székesegyház: az Uzpenszky, az Archangelszky és a Blagovjestszenszky Zábor előtt terül. Ez utóbbi, Mária

III. SÁNDOR OROSZ CZÁR KORONÁZÁSI DISZBEN.

AZ «UZPENSZKY ZÁBOR» KORONÁZÁSI TEMPLON BELSEJE.

A MOSZKVAI KORONÁZÁS.

MÁRIA FEODOROVNA OROSZ CZÁRNŐ KORONÁZÁSI DISZBEN.

káját felrakatja a társzekerekre. «Százados ur, én öntől parancsokat s nem udvariasságot várok,» — válaszolt a leány, és nem fogadta el az ajánlatot, hanem cipelte a nehéz fegyvert és töltenytását a bokán felül érő sárban, szakadó esőben, pedig piciny lábai a szalonok szőnyegeihez voltak szokva. A kik nem vettek részt közülök a nemzeti harcban, azok is megbecsülhetetlen hasznót tettek a nemzeti ügynek. A lengyel nők voltak a felkelők élelem- és fegyverszállítói s legmegbízhatóbb kémei a harcban s vigasztalói és sokaknak megmentői a fogásában.

A kongresszusi lengyelországi zsidók is

Mieroslavski jelenléte idézte ezt elő, ki Berlinen keresztül Strzelónál február 17-én átvált a határon s csatlakozott a felkelőkhöz. Mieroslavski a legszélsőbb köztársasági eszméknek igyekezett propagandát csinálni s valóban sok prozelitára is akadt. A nemzeti kormány ellenben, melynek párisi exoziturája élén Czartoryski herceg állott, még a monarchikus eszmével sem akart szakítani, nehogy lehetetlenné tegye a külföldi intervencziót, melyet mostan, miután sem a parasztság nem csatlakozott a fölkeléshez, sem a remélt hellén, szerb, magyar és velencei forradalom nem tört ki, egyedüli mentő horgonyul tekintett.

ban, mely e szavakkal végződött: «Fegyverre testvérek!» adta tudtul a nemzetnek a diktatura átvételét. Ugyanottani főhadiszállásán kelt márcziusi 12-iki rendeletével polgári kormányt alkotott. E rendelet kimondotta, hogy a diktátor fensősége alatt lévő polgári kormány a had-, pénz-, kül- és belügyek reszortjához képest négy tagból álland, kiknek neve titokban marad, s a hozzájuk a diktátor által intézett rendeleteket a diktátor egyik titkára ellenjegyzi. Titkárául Langievicz egyelőre csak egy egyént nevezett ki: Tomczynski Valért.

Mieroslavskinak a Langievicz táborában is nagy számmal levő hivei fondorlatukkal azon-

területre lépett, hogy onnan külföldre meneküljön, elsratandó ottan meghusult fényes álmait. Norvég utlevéllel utazott, mely két egyén, egy idősb és egy ifjú részére volt kiállítva; a menekülésre szükséges volt egy gyermek csatlakozása is. Pustovojtov Henriette csatlakozott a diktátorhoz. Az osztrák határon levő huszár-örszem parancsnokától, Szalay huszár-örszem nagytól azonban, alkalmassint előleges árulás folytán, fölismertettek s fogolyként Tarnovba szállították, honnan Langievicz a morva Tischnoviczba, Pustovojtov Henriette pedig Prágába belebuzottak.

Langievicz később, ápril 26-án, szökest ki-

akkor női ruhában volt, de férfias mozdulatai s léptei szilárdasága elárulták benne az amazont. A körülvágot szöke haj igen jól illett pirosos arczához, mely, leszámítva a muszka jellegű tömpe orrot, nemcsak csinosnak, de szépnek is volt mondható. Együtt vacsoráltunk, együtt sétáltunk, de keveset beszélgettünk, ő németül, én francziául tudtam keveset. — Séta után elváltunk, én társaimmal mentem a csaták tüze elé, ő ott maradt. Meleg kézzorítással vett tölem búcsút. Mi lett azután belőle? — nem tudom. Olyan volt ő is, mint a fénylő meteor, egy pillanatig csillogott, szemet kápráztatott s aztán letűnt örökre a sötét néma űrbe.

fogantatásáról nevezett templom kétszáz év óta a czári család házi temploma, míg az Arkangyal egyház arról nevezetes, hogy építőjétől, Kolita Iván czártól, 1340-től, egész a gyenge elméjű Ivánig, Nagy Péter czár fivéréig, 1696-ig, minden orosz czár ide temetkezett.

Legnevezetesebb valamennyi közt az első, a Mária mennybemeneteléről nevezett székesegyház. Ebben a templomban tette le egyházi méltóságáról s vetette börtönre a Világtalanak nevezett Vaszili czár 1440-ben ünnepélyesen Izidor metropolitát, ki a florenzi zsinatról hazatérve azzal vádoltott, hogy titkos ármányokat szőtt a keleti egyháznak a pápa főhatósága alá juttatása iránt. Ugyane templomban tartott mennydörgő szónoklatokat 1569-ben egy

másik metropolita, Fülöp, rettenetes Iván csár-
nak embertelen gazsági ellen, mely merész
elszántságáért halállal kellett bünhődni. S a
«csár nélküli, szörnyű időszak» után e templom-
ban választott czárnak 1613-ban Feodorovics
Mihály, az első Romanov.

Az Uzpenszky Zábor a leghiresebb Moszkva,
sőt az egész nagy orosz birodalom templomai
között, mert itt koronázzák és kenik föl a csá-
rokat több mint háromszáz év óta. Az első,
itt koronázott czár a már említett rettenetes
Iván volt 1547-ben. A hatalmas dóm ennek
nagyatyja, III. Iván alatt épült. Mivel a belföldi
építőmesterek nem mertek vállalkozni az óriási
munkára s kivált miután az általok már csak-
nem befejezett egyház földrengés következtében
összedült, a csár követeket küldött a velencei
dogához, hogy kérjenek tőle valami nevezetes
építést, a ki a munkát elvállalja. Fioraventi
Rodolfo bolognai építészek volt akkor Olasz-
országban nagy híre, a ki megtevéte azt a ma is
csodálatosnak tetszhető dolgot, hogy szülőváro-
sában áttölt egy harangtornyot a 33 lépésnyire
eső térre. A mester elvállalta a csár meghívását
s négy év alatt elkészítette a nagy pompájú és ha-
talmos épületet. Méltán írja róla az orosz króni-
kás, hogy egy oly templomot teremtett, mely
ugy terjedelmére, mint magasságára kihívja a
csodálatot s a birodalomban nem találja párját.
Szigorúan igyekezett ugyan magát utasításához
képest belföldi mintákhoz tartani, de a nyugati
műépítési szabályok alól még se sikerült magát
teljesen elvonnia. Ebben leli magyarázatát,
hogy a székesegyház építési módorában saját-
ságos vegyülékét találjuk a renaissance, a román,
a bizanti és a tatár izlésnek s hogy a szem, ha
végig tekint a nagyszerű épületen, aljától a
hagyományok persz kopuláig, mely betetőzi, az
egységes stílyt nélkülözni kénytelen.

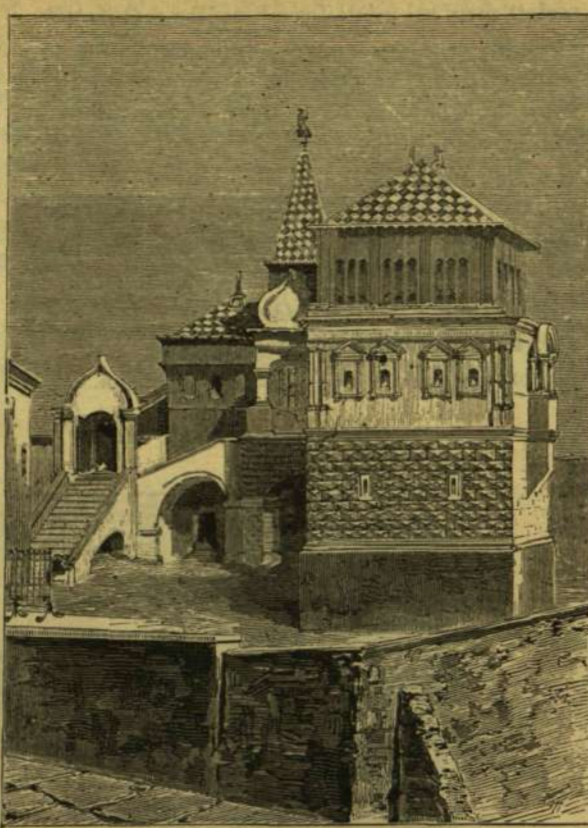
De annál ragyogóbb a templom belseje.
Föl van itt gazdagon halmozva minden, a mit
az orosz az istennek szentelt háztól megkövetel:
vakító pompa, arany és ezüst díszítés, képek
a bibliai történetből arany mezőre festve, mely itt
nemcsak a falakat lepi el, hanem az oszlop-
okat is, föl egészen az oszlopfejekig. Az óriási
ürben, melyet a falak befoglalnak, siri csend és
titkos féltékenység honol, mely csodálatosan
hat a képeletrre s vallásos borzalommal tölti be
az álmós lelket. Az «ikonosztáz», a szent ké-
pekkel díszített fal, mely a görög templomokban
a szentély előtt emelkedik, csak úgy ragyog és
csillámlik az aranytól és drágakövektől.

Tömérdek drágakő díszíti a vladimiri Isten-
anyának ama képét is, melyet a birodalom
palladiumának tekint az orosz nép. E képet a
legenda szerint maga Lukács evangélista fes-
tette s csodálatos hatása a nép hitében bebizo-
nyult azaz, hogy 1395-ben megjelent az orosz
hadak előtt, azokat föllekísítette s Timur vad
hordái ellen győzelemre segítette. E képnek egye-
dül a keretét hetedfélszáz ezer márkára becsülik.
S ily drága ereklyéje e templomnak nem egye-
dül csak ez van. A sekrestyében mesés értékű
templomi edényeket, gyöngygyal, drágakövel
díszített régi öltözeteket, nagybecsű evangé-
liumokat s más kincseket mutogatnak, hogy
szere-száma sincesen.

E roppant kincs-halmaz természetesen nem
csakért mértékben csiklandozta inyét az idegen
hódítóknak. Mídon 1610—1613 között a lengye-
lek voltak Moszkvában az urak, a Mennybemene-
tel temploma többször kirabolatott. De még
inkább szenvedett 1812-ben. A francia hadak
közledezők híre a székesegyházbeli kincsek
legértékesebb darabjait hirtelen elvitték és meg-
mentették s mégis, mint már egy alkalommal
említettük, nem kevesebb, mint száz mázsa
ezüstöt és hat mázsa aranyat találtak itt a
franciáknak.

De bármekkora volt is a székesegyház vesze-
tesége, addigi tekintélye azért legkevésbé sem
csökkent. Nem a benne összegyűjtött kincs, ha-
nem az volt a tekintély alapja, hogy évszázadok
óta itt koronázták a czárokat, s azok itt nyerték
az orosz nép előtt oly fontos isteni megszen-
telést. A czári tekintély soha nem ragyog az orosz
nép szemében oly vakító fényvel, mint ama
nagyszerű alkalommal, mikor a csár e templom-
ban az oltár előtt a koronát saját kezével fejére
teszi.

Az Uzpenszky Zábor nagy kapujában fo-
gadja a moszkvai metropolita a koronázás nap-
ján a czári párt, mely fényes környezet ki-
sérétében közeledik s csókra nyújtja nekik a

A Romanov-család ősi háza Moszkvában.

keresztet, mialatt a novgorodi és szent-pétervári
metropoliták szentelt vízzel hintik meg. Az
uralkodópár az egyházban letelepedvén a szá-
mukra fölláttat trónra, a moszkvai metropolita
hitét kéri a czárnak, mire ez hangosan mondja
el a niceai hitvallást. Erre megkezdődik az
ünneplényes isteni tisztelt, melynél a moszkvai
metropolitának tizenkét érsek segítkezik. Az
evangelium fölolvása után a moszkvai, novgorodi
és szent-pétervári metropoliták föllépnek
a trónra s fölruházzák a czárt a császári ornatu-
sal, melyben képműködés látható. Mire fölteszi
nyakába a Szent András-rend lánczát és vállára
a biborpalástot, a moszkvai metropolita meg-
áldja. Erre a csár a koronát követeli, mely
átnyújtván, maga teszi a fejére. Hasonló mó-
don veszi át a birodalmi almát és jogát, mire
harangzúgás adja a népek tudtul, hogy kor-
nás czárja van.

Most a gyöngyökkel és drágakövekkel gaz-
dagon díszített uszályos ruhába öltözött czárné
oda térdel a csár elé, a ki levevén fejéről a ko-
ronát, azzal megérinti neje fejét, aztán vissza-
teszi a maga fejére, mialatt a czárné megkoro-
náztatik a kis koronával.

A mint a czárné térdelő helyzetéből fölláll,
előjönnek a nagyhercegek és a legmagasabb
méltóságok viselői s szerencsekívánataikat tol-
mácsolják a megkoronázott párnak, mi alatt a
szent zavartalanul foly tovább. Most következik
a szentelt olajjal fölkenés. Két érsek közeledik
a felségek elé s oda kísérik az oltárhoz, hol a
moszkvai metropolita megkeni a csár homlokát,
szemét, orrát, száját, fülét, mellét és kezét az
olajjal, míg a czárnénak csak a homlokát érinti
meg, s a szent lélek áldását kéri az uralkodó
párra. Ezzel a koronázási szertartás be van
fejezve s a fényes menet visszaindul a czári
palotába, hol a hódolati ünneplényességek veszik
kezdetüket.

A ROMANOV-CALÁD ŐSI HÁZA MOSZKVBÁN.

Moszkva városának egyik legsajátlagosabb
része a nagy arucsarnok — gosztjinyi dvor
— mellé épített u. n. rjady, mely magyarul
«sort» jelentene. Nem egyéb az, mint hosszú,
földött folyosók sorainak tömkelege, mely sorok-
ban jobbra-balra sötét boltok vannak elhe-
lyezve. Egy tüzeset nagy részét elpusztította e
bödétömeknek, de a mi megmaradt, még így is
tekinélyes s három részre oszlik a rajta kereszt-
ül vonuló llyinka és Vavarka utcák által.
Mind a két utca boltokkal, árucsarnokokkal,
rakodókkal, kereskedelmi irodákkal van tele. Ez
utóbbi utcába sarkallik a zsidó-nyegy, a zar-
jadje. Ettől távolabb látjuk a Znamenszky-kolos-
tort, és a Romanov-házat. Utolsó tulajdonosa e
háznak Romanov Feodor bojár volt, ki Philaret
név alatt mint Rosztov és Jaroszlav metropolita
volt ismeretes s atyja volt Mihálynak, az

első czárnak a Romanov-házból. Mídon Mihály
a Moszkvát is elfoglalva tartó lengyelek el-
űzése után 1612-ben czárú választatott, há-
zát a Znamenszky-kolostornak ajándékozta.
Sokáig hiába keresték azt a helyet, a hol a
mai uralkodó család ősi fészke állt s még
nincs harmincz éve, hogy fölfedezett okmányok
alapján kiderült, hogy még megvan és jó kar-
ban áll, mire II. Sándor czár a XVII. század
izlésében renováltatta az ódon épületet. A ház
külsőjében, mint belső berendezésére és butor-
zatára nézve hű képét mutatja a XVII. század
elejéről való orosz bojáraknak s érdekeségét
még növelik ama számtalan reliquiák, melyek
az első Romanovok idejéből benne őriztetnek.
Itt mutogatják Mihály czár kardját és pajzsát,
jogarát, több ruhadarabját, könyveit, íróeszkö-
zeit, óráit, a bojár-család pecsétjét s még egy
merítő vedret is, melyet Mihály anyja ajándé-
kozott czári fiának. A gyermek-szobában ott
látni egy bölcsőt, mindenféle ágyneműt, ágytar-
kót és vánkoshéjat, gazdag himzéssel. A leg-
érdekesebb tárgyak egyike egy ezüst- és arany-
eszkövel gazdagon díszített gyermekruha, mely
fiú- és leánygyermek egyaránt viselhettek.
A nők lakosztálya az emeleten fali tükrökkel
van borítva s mindenféle ékszer és régi pipere-
tárgy őriztetik benne.

AZ ELEFÁNT.

Mennyire képes átalakulni az állat, mily
óriási befolyást gyakorolhat az emberrel való
folytonos közlekedés, a vele való érintkezés,
a kitartó oktatás, mely századokra terjed, s melynek
hatásait az anya-állatról örökli át a magzat,
azt semmi sem bizonyítja inkább, mint az in-
diai elefánt.

Nem is állat az többé, hanem féligmeddig
okos lény, átmenet az ember legfejlettebb
osztályától, az állatok legfejlettebb fajág.
Az indiai elefánt ezer és ezer év alatt lett
azzá alakitva, a mi ma. A jó szívi, az állatok
tisztelőben tartó hindu (a kiknek vallása tiltja
megölni bármely állatot vagy csak rosszul is
bánni vele) úgy szólván családjuk tagja gyanánt
fogadják az elefántot, s alkalmasint jobban bán-
nak vele, mint a páriával, a ki a Dzsungel
pusztaságába száműzve tölti szomorú napjait.
S mondhatnánk megvan a bánásnakahoz mért
hatása is, s az elefánt nem sokkal alacsonyabb
fokán áll a műveltségnek, mint az a megvetett,
a társadalomból kilökött, még a tiszta víz elve-
zetétől is eltolt pária.

Szokás úgy tüntetni fel az elefántot, mint
mely csak is leigázott állapotban szolgálja
a társadalmat. Olyan félig szelidített állat, néme-
lyek szerint, mint a vadabb természetű csikó,
mely csak addig van nyugózza a jászolhoz, a
meddig a kötőfék ereje tart, azontul pedig elszó-
kik gazdájától. A dolog azonban nem így áll.
Nem igen van emberi hatalom, mely ily módon
le tudná nyugózni ezt az erős állatot. Az egy-
szerű hinduk mestersége nem lenne ehhez el-
elegendő. Nincs kötél, mely megfűzhető, nincs
ember, a ki az ő ellenállása mellett reá tudná
tenni a féket.

Az elefánt félig-meddig civilizált lény,
mely jószántából akceptálja a civilizációit,
önként veti magát alá; sok embernek társa,
segítője, jóakaratója, nem kényszerből. Szaba-
don jár-kel a falvakban, gazdája elküldi őt
olykor a szomszédos helyekre kénytelen, máskor
kiküldi az erdőbe fáért vagy a mezőre czukor-
nádért, s nincs semmi, a mi föltartóztatná,
hogy kimenjen a Dzsungelbe szabadon élő
társaihoz, s velők együtt folytasson szabad
életet. Nem teszi. Civilizáltabb, mint a ló vagy
szarvasmarha, mely ily körülmények között
megtenne hasonló kísérletet, holott az elefánt
elkerüli, megveti vadon élő társát, s a hol
összetalálkoznak utjaik, megbirkózik, megve-
rekszik vele.

Az elefánt megtanulja az emberi mester-
ségek, a mennyire testi alkata megengedi, s
a mit megtanult, azt pontosabban végzi, mint
maga az ember. Kimegy az erdőbe, s hoz haza
tüzelni való. Elmegy a rétre, s hoz haza füvet
és bambuszgallyakat a maga számára és a
többi házi állatoknak. Huz a kutból vizet, s
megöntözi a veteményes kertet, a nélkül, hogy
eltaposná magát a veteményt. Jacolliot beszéli,
hogy Ceylon szigetén több elefántot látott, a
melyek be voltak tanítva a fejze kezelésébe.

Kimentek reggelként a Kotmales hegység
erdeibe, s ott ép úgy megdöntötték fejszecsapá-
sal a legerősebb fát, mint maga az ember.
Annnyal többet tettek, hogy haza is vitték a
könnyebb sudarakat, melyeket agyaraikra ve-
hettek, miután legalválták előbb azokat.

S mindez teszik magoktól, a nélkül, hogy
a felügyelő serkentene kötelességök teljesítésére,
a mi még a lesgörgalmasabb emberi munkásra
nézve sem felesleges. Tesznek és végeznek oly
teendőket is, melyekhez látszólag magasabb ké-
peség kell az övéknél. Elviszik uruk megha-
gyásából a portékát a közeli városokba, a hová
egyszer-mászor már elvezették őket, s átadják
annak, de csak is annak, a kinek száma van.
Hordanak nagy készséggel terhet, használ-
hatók a vadászatoknál, betaníthatják a vadon el-
fogott más elefántokat, s a vadászaton nevezet-
esen szolgálatokat tesznek. Movat angol ezredes
beszéli róluk, hogy oly okosak, miszerint az el-
akadt ágyukat minden további parancs elvárása
nélkül kihúzzák a sárból és tovább vonják.

Ugyancsak Jacolliot beszéli a következő
érdekes esetet. Egyik barátja, Daly őrnagy házá-
nál Szuprámi nevű elefánt volt mindenki által-
nos kedvence. Jacolliot meglátogatta egyszer
az őrnagyot, s azt hallotta, a fiuk lementek a
folyóra halászni Szuprámival. Igen kíváncsi volt
erre a tüneményre. Lementek a folyó partjára,
s a mint az őrnagy fia, úgy az elefánt is ott
állott szép csöndesen a parton. Vigyázta, mikor
mozdult meg a halászó horog para-farabkája.
Egyszerre mozogni kezdett, hanem az elefánt,
mint a jól kitanult halász, csöndesen várt a kellő
pillanatra. A mint egy hirtelen rántást vett a
horogon észre, fölraította s rajta csüngött a meg-
fogott halacska. A legidősebb fiú levette a horog-
ról, s azt visszadobta a vízbe megint, a nélkül,
hogy csalékot tett volna reá. Az elefánt nem tett
kísérletet üres horoggal fogdosni halat. Oda
ment a fiuhoz, előbb gyöngéd hangokkal akarta
rávenni, hogy tegyen eleget kívánságának, az-
után eléje tolta ormányával a ládát, melyben
a csalétek volt elhelyezve. A fiu nem akarta meg-
érteni, s jót nevetett az elefánt zavarán. Az pe-
dig a sikertelen próba után az őrnagy elé tette a
ládát. Az sem akart segíteni. Jacolliot próbára
akarta tenni az elefántot, felvette a ládát s sza-
ladni akart vele. Az elefánt tele szippantotta
ormányát vízzel, utána sietett, s mint a szí-
vattnyból, úgy locsolta össze tetőtől talpig. A re-
látott merénylő jóvá akarta tenni büntét, s lá-
kasztotta a csalétket a horogra. Azzal egyszerre
meg lett kötve a béke. Az elefánt örömtől re-
megett mint a kis gyermek, oda ült ismét helyére
a halászó ruddal s a tőle telhető leggyöngédebb
hangokban iparkodott halálját kifejezni jól-
tevőjének.

Mert hangjai között van gyöngédebb és
kevesebb gyöngéd. Az elefántok rendezes gondo-
zó, az Indiában úgynevezett mahutok, egész
határozottsággal állítják, hogy az állat bizonyos
beszédet beszél, melyet ők annyira értenek,
hogy mindenkor eleget tudnak tenni az elefánt
kívánságának. Mindössze vagy száz szó tudását
tulajdonítják az állatnak. Ezek egy része az
öröm és fájdalom kifejezésére szolgál, — valami
15 különféle hang, melyeket mind törkán át
hallat. Azontul az ormányával is tud vagy
15-féle igen erős hangot adni, melyekkel harag-
ját, nyugtalanságát fejezi ki, vagy segélyért kiált,
mídon a Dzsungel közepében valamely hatalmas
ellenségre talál. De ezeknél is nevezetesebbek
azok a hangok, melyekkel ez állat egyes dolgo-
kat jelöl meg, s mely hangokat rendszerint or-
mányának, törkának és szájának egyszerre való
igénybevétele által tud előhozni. Egészen más
hangot hallat, mídon rizst szeretne enni, ismét
egészen mást, mikor czukornádra vagy vizre van
szüksége. Ha melege van, egészen más hang
által fejezi ki elégedetlenségét, mintha fázik. S
az őrző jól ismeri ezt a hangot. Minden indiai
mahut egy szóra megérti vendécsere kívánságát,
sőt beszélni is tud vele. Megdicseri vagy meg-
dorgálja, megkéri, mi kellene neki, sőt paran-
csokat osztogat, melyeket az elefánt pontosan
teljesít, a mennyiben azokra rá van tanítva.

Jacolliot beszéli, hogy egyszer Malabar part-
jain utazott, mídon elefántja morogni kezdett s
mindenféle hangokban tudtára adta vezetőjé-
nek elégedetlenségét. A mahut kényeztető szá-
vakkal próbálta csillapítani egy ideig, azután
hallgatást parancsolt neki. Mind hiába való volt,
az elefánt tovább morogott, s vezetője ke-
mény szavakkal dorgálta meg. Jacolliot csodál-

kozva kérde a különös magaviselet okát. «Uram
— úgy mond a hindu — erővel azt akarja, hogy
vegye le a számára a fákról néhány kókuszdiót.»
Oly vidéken haladtak el, mely tele volt ezekkel
a fákkal, s ép sok volt rajtuk a gyümölcs. El-
mentek a legközelebbi ültetvényeshez, s vetek
számára néhány diót. A mint az első levették
a fáról, s oda nyújtották neki, az öröm minden-
féle hangján fejezte ki megelégedését, s csendes
volt azután egész nap.

Ugyancsak Jacolliot beszéli, hogy látott
Kattargamban elefántot, a melyet asszonya,
mídon czukrot kész tőle, a kis fiu után küldött
a boltba, s akkorra ígerte a czukor megadását.
Az elefánt vigan trappolt el a fiu után, föltette
ormányával a hátára, s néhány perc múlva
anyja lábai elé tette le onnan. Ugyanaz az
elefánt egy parancsra meghuzta az ebédre
szóló csöngetyüt, vizet húzott a kutból, s elvitte
a gyermekeket napjában sétálni, a mellett
vigyázott, hogy egy se maradjon el tőle, s ne
essék baj egyikben is.

És ilyeneket s hasonlókat tapasztalt mir-
denki, a ki hosszabban tartózkodott Indián,
s fáradságot vett magának az elefántot közeleb-
bül tanulmányozni.

A SVÉDEK ERDÉLYBEN.

Az erdélyi szász «honismerető egyesít»
folyóirata, az «Archiv des Vereins für sieben-
bürgische Landeskunde» legutóbbi megjelent
füzete érdekes történeti tanulmányt közöl,
a mely szélesb körökben is alkalmas az érdeklő-
désnek fölkeltesére: okmányos leírását a
svéd hadak 1714-ki átvonulásának Erdélyen,
Szében és a szász nemzeti egyetem tudós levél-
tárnokának, Zimmermann Ferencnek tollából.
A tanulmány áthelyez bennünket a XVIII-ik
század elején kitört nagy északi háború esemé-
nye közé. Svédország messze kiterjedő hatalmi
állása véget ért XII. Károly uralkodása alatt, a
ki nem volt képes biztosítani és megtartani
elődeinek foglalásait. Már 1709-ben veszve volt
a svéd ügy; Károly hadserege Ukrajnában állott,
teljesen kiszivattyuzott földön, háromszorta na-
gyobb ellenséges haderő közelében, hadi felsze-
relés s a segítségnek minden reménye nélkül.
A szerencsétlen pultavai csata után (június 8.)
elvonult XII. Károly Törökországba s Bender-
ben ültette föl tanyáját. Makkasul ott maradt; se
a portának barátságos fölszólításai, se az ellene
alkalmazásba vett erőszakos rendszabályok, el-
fogatas s Demotika városba való internálta-
tása nem bírták rá a török föld elhagyására.
1714 elején azonban szomorú híreket hozott
hajzából Lieven tábornok, a király nővéreinek,
Ulrika Eleonorának megbízottja. Most végre
részanta magát XII. Károly, hogy elfogadjon a
bécsi udvar által ismételve felajánlott biztos
fedezetet s osztrák területen át visszatér Svéd-
országba.

Érdekes megfigyelni, mily diplomáciai
gondossággal tárgyalta a bécsi udvar ezen esemé-
nyét s mily fontosságot tulajdonított Károly
átvonulásának. Csak imént ért véget a Rákóczi-
mozgalom; hirtel jött, hogy Rákóczi Ferenc a
külföldön szövetségeket keres a császár ellen;
nem csoda hát, ha a bécsi kormány fokozott
éberséggel kísérte Károly lépéseit s nem tar-
totta megengedhetőnek, hogy a svédek ellenör-
zés nélkül vonuljanak el Erdélyen és Magyar-
országon. Az ide vonatkozó okmányokat a nagy-
szabon katonai parancsnokságnak (Jelenleg a
XII. hadtest parancsnokságának) registratúr-
ájából most teszi először közre az idéztük tanul-
mány.

A hirre, hogy XII. Károly vissza akar térni
Svédországba s utlevelét kért a portától, meg-
hagyta a bécsi udvari hadi tanács Steinville gróf
erdélyi hadparancsnoknak, hogy azon esetre, ha
a király nem jelenti előre beátutazását, teljes
udvariassággal, taracklövészekkel fogadja őt s
megfelelő diszöréget rendeljen melléje, de
hozza tudomására a királynak azt is, hogy minde-
z az ő saját önkényes kezdeményezésére
történt s hogy az ő felségehez méltóbb fogadta-
tás csak azért maradt el, mert nem történt meg
a király érkezésének előleges hírüldzése.

Károly bejelentette ugyan utazási szán-
dókát Bécsben s a konstantinápolyi osztrák
rezidens, Fleischmann is hírt adott róla, hogy
a svéd király Jussuff aga pasának fedezete alatt
Bukaresten s Tergoviston át Erdélybe indul, de

Bécsben az utazási irányt pontosan megjelölő
további közlét vártak. Szept. 14-éről utasítá az
udvari haditanács Fleischmann, jelentse ki
a svéd követ előtt, hogy a svéd király iránt jó
indulattal viseltetnek Ausztriában, nem ohaj-
ják azonban, hogy oly uti irányt válaszson, a
mely veszélyt hozhatna mind reá, mind Ausz-
triára nézve. Legjobbnak tartanák, ha Nagy-
Várdon és Budán át Alsó-Ausztriának venne ut-
ját, a mely vonalon nemcsak könnyű a szállítás
és élelmezés, hanem teljes a biztonság is. Min-
denesetre kerülje Sziléziát, mert nehez lenne a
szász választó fejedelemségen és Brandenburgon
átmennie s mert az északi hatalmak könnyen
fölkérhetvén őt Sziléziában, átállíthatnák
oda a háborút, a minek természetesen elejét
akarja venni a császár. Kifejezte a hadi gya-
nus azon reményeséget is, hogy Károly nem fog
nyerni vagy az osztrák államra nézve veszélyes
egyénségeket magával hozni.

Ugyanezen időtábján felhívást vett az
erdélyi hadparancsnok is, várakozzék a svéd
királya az ország határánál s teljes kitüntetés-
sel fogadja őt. Titkos írásjegyjű közleményben
lelkére kötötték, kísérje őben figyelemmel a
királyt s embereit s különösen a lutheránus
lakosságú helységeken vegye elejét a nép eset-
leges összecsoportosulásának. Hasonló utasítás-
sá látták el a király üdvözölésére s elkísérésére
küldött Welecek grófot is.

Mint egy Steinville tábornokhoz okt. 2-án
intézett leiratból kitünik, a bécsi udvar még
mindig élt a gyanupórral, hogy Károly oly utat
fog választani, a mely nem lesz kedvére az
osztrák kormánynak. Ez okból Stiernhöök svéd
követéségi titkár azon határozott nyilatkozatot
tette Bécsben, hogy a király nem fog Szilézián
átmenni, hogy a kíséret névsora legközelebb
megérkezik s gyanus emberek, «magyar felkelők»
nem lesznek abban. E biztosítások daczára meg-
felelően diszkálták Erdélyben a császári csa-
patokat.

De mint az erdélyi kormányzati levél-
tárnak, Szében s a szász nemzeti egyetem levél-
tárnak okmányából kitünik, nem hiányoztak a
barátságos előkészületek sem. A megyéket,
Brassó és Nagy-Szeben városokat felhívták,
gondoskodjanak lehetőségig a svédek elszállá-
solásáról, ellátásáról és a szükséges elfogatok-
ról. Egy azon korbeli brassói krónikás írja:
«1714-ben Erdélyszerte nagy mozgalom támadt,
mídon megtudták, hogy XII. Károly, Svédor-
szágnak világhírű királya, kit a moszkovíták
Pultavánál tönkre vertek, elannyira, hogy keves
emberével a törököknél kellett menekedék ke-
resnie, Benderből Erdélyen át tér vissza hazá-
jába. A császár elrendelte, hogy fogadással
minden intézkedés megtörténjék s őt minden-
nemű élelmi szerben s kitüntetésben részesít-
sék, a mely okból a mi földünkön is minden
ugy be vala rendezve, a mint a király magas
rangja megkívánja.»

Steinville tábornok azt gyanítván, hogy a
svéd király Brassónál jó az országba, oda utaz-
tolt el, a hova már megérkezett gróf Mikes, a
kormányzati képviselője is. Steinville 600 lo-
vast, Mikes 300 szekelyt vitt magával. A Brassó
melletti Rozsnogy plebániajának falai, mint egy
azon korbeli följegyzésben olvassuk, «perza
szönyegekkel valóan bevonva, hogy a király-
nak illő tartózkodási helyet nyujtsanak; e hely-
ség piacznak nagy konyhát ütöttek s a hadpa-
rancsnok-tábornok 15,000 forint értékű csatli
készletet hozott Rozsnogyra.»

Mind e vállakozás és előkészület azonban
dugába dől. XII. Károly okt. 1-én elhagyta De-
motikát s háromszáz lóval s hatvan szekérral
megindult a kalandos utra. 24-én átkelt a Du-
nán, nov. 4-én Pitestnél, Oláhországban volt,
a hol megállapodott, bevárando 50,000 frntyi
pénzküldemény megérkezését. Embereit az osz-
trák területen való könnyebb átutazás céljából
kisebb szakaszokra osztá fel s maga, állóköz-
ben, különböző barangolások után elérte nov.
9-én a verestoronyi szorosot s még aznap dél-
előtti 11 órakor Nagy-Szebenben volt. A város
környékén napjainkig fenmaradt egy rézlemez
svéd pénzbelvények lenyomataival, a melyet
állítólag pénz helyett hagyott volna ott a svéd
király. Nagy-Szebenből villámgyorsasággal vega-
tatott tovább Kolozsvárra, innen Zilahra s Bu-
dán, Bécsen, Regensburgra, Nürnbergre, Würz-
burgon, Hanan, Kassel, Göttingen, Braun-
schweigen, Güstrowon, Loitzon s Toibronon át
Stralsundnak, a hová már nov. 22 ének éjjelen

megérkezett. Az erdély-oláhországi határszéltől a svéd határig tizenhárom nap alatt tette meg az utat, oly gyorsan, mint előtte senki más után sem a vasutak feltalálásáig.

A svéd had roncsai már 1710 óta átvonultak kisebb csapatokban Erdélyen. 1711-ben egy szebeni ifjú, Heldmann András is elkísért egy svéd tisztet; találkozott Svédországban egy erdélyi század honfitársával, Schmeizellel s azt írta róla, hogy ugyancsak jó dolga van mint «magister seu lector linguae germanicae et auctionator regius»-nak. Brassó is több ízben utaztak át svéd s mint Schmeizel följegyezte, nagy elismeréssel nyilatkoztak az ottani evangélikus istentiszteletről s vendégszeretetről. XII. Károly benderi fogsága idejében emberei közül többen Brassóba vonultak vissza; egy Torstenson gróf ott is halt meg s a nagy evangélikus templomba temettetett el. Mint Frónius Dániel akkori brassói prédikátor följegyzéseiben olvassuk, 1714. nov. 9-én háromszáz svédből álló csapat lépte át a törösvári szoros; a következő két napon hasonló számú csapatok követték, melyek egyikevel utazott Sternelle svéd udvari lelkész is. Nov. 11-én b. Mollern udvari kancellár kívánságára német egyházi beszédet tartott az átvon-

e bevonulási ünnepet, melyet valóban világhírűvé tett nem a fény s a sok szertartás, hanem — a félelem a nihilisták miatt. A sok millió ember közt, ki e bevonulás iránt érdeklődött, aránylag nagyon kevesen voltak, kik az eshetőleges katasztrófát lehetetlennek tartották. A koronázás megtörtént baj nélkül. A császár három óra hosszáig lassu lépésben lovagolt végig egy mérföldnyi hosszú vonalon. Az utcák tömegtelen zászlóval voltak díszítve, a házak ablakain, erkélyein zöld lomb, virág, szőnyegek függtek s mindenfelé a csári pár nevének kezdőbetűit lehetett látni. Ágyudörgés és harangzúgás jelezte az elindulást s az uton mindenütt éljenzések harsogtak. Elöl mentek a rendőrök, testőrök, az orosz uralom alatt élő ázsiai népek küldöttei s az udvari méltóságok, azután jöttek a külföldi fejedelmek követei és ezek kíséretei s a vendégek aranyozott diszkoosikban, majd az udvari főmarsall után maga a császár pompás aranyzserszámú fehér lovon, melyet a perzsa sah küldött ajándékol. Őt a miniszterek követték, azután a nyitott kocsikban a trónörökös és testvérei, mindnyájan az András-rend kék szalagjával. Ezután nyolclovos aranyozott diszkoosikban jött a császné, a kis Xenia nagyhercegnővel.

zognak. Négy órával a császár megérkezése előtt már mindennemű közlekedést megtiltának az utcákon. Az összegyűlt tömeget tetőtől talpig fölfegyverezett zsoldárok tartják rendben, minden háztetőn s minden templom tornyán füzöltök foglalnak helyet, kiknek az a feladatuk, hogy mindenkit gondosan szemmel tartsanak. A türelmetlen tömeg, mihelyt messze távolban éljenzést vagy zajt hall, kiabálni kezd, hogy «jön a császár!» A császár előtt közvetlenül sajátos kis kocsiiban, melyet egoisztának neveznek, maga a rendőrfőnök ül és pedig kívül a kocsi mellett, mert ő excellenziájának is kötelessége mindent szemügyre venni. A repülő kocsiakat, mint valami löversenyterén, rendszeres sűrű porfelleg veszi körül, úgy hogy a várakozó nép inkább csak gyanítja, hogy hol ül a császár. Rendszeresen azonban fehér lovak húzzák kocsiját s a bakon egy testőr ül vérvörös egyenruhában s törrel övében. Erről ismernek a kocsi, melynek ablakai be vannak zárva. Alig hangzik el azonban az éljenzés, a kocsi eirepült, az órahosszakig tartott várakozásnak vége van.

„JÖN A CZÁR!”

nuló svédeknek Neidel Pál brassói plébános a nagy lutheránus templomban.

A mit nem volt alkalmá a második Gusztáv Adolfként dícsőített svéd királynak nyújtani, nagylelkűleg tanúsítá vendégszeretétét az erdélyi lakosság az átvonuló svédok iránt. Bizonyosságot tesznek arról a törvényhatóságok napjainkig fenmaradt számadásai, bizonyosságot tesz az udvari hadi tanácsnak nov. 24-éről Steinville grófhhoz intézett köszönő leirata is.

A szohagyomány szerint, melyet egyik nemzedék a másiknak adott át, Kóhalmon magához vette XII. Károly az urvacsorát s aztán vendége volt a város plébánosának. Távozása után a plébános tányerja alatt papírdarabot talált, melyre e szavak valának felírva: «Imádkozzék a szerencsétlen svéd királyért.»

DR. MOLNÁR ANTAL.

„JÖN A CZÁR!”

A moszkvai koronázási ünnepek közt kétségkívül a legfényesebbek közé tartozott a császár bevonulása Oroszország régi fővárosába. Tizenöt ezer rendőr és titkos rendőr, egész sereg katona s több százezer főnyi közönség nézte

A császné halványasága kivágot moirée-ruhát viselt csipkefelöltővel; haja görögös diszítésű volt, nehéztérfékes gyémántokkal. A kis hercegnő kezeivel csókot hintett a nép felé, mely ujjongva üdvözölte. A császnét a nagyhercegnők követék nyitott hintókban, azután az udvarhölgyek, a miniszterek nejei s végtelen sora a többi meghívottaknak, végül a lovas testőrség. Számos diadalívlen keresztül három templomba mentek be, majd a vörös lépcsőn föl a Kremlbe, A tömérdek fogadtatási szertartások közt a legérdekesebb volt, midőn a csári iskolák tizezer növendéke énekel, s midőn a Tverszki kápolnánál a püspök a gyalog belépő fejedelmi párt keresztel és szentelt sóval fogadta.

Ily nagyszerű bevonulás azonban csak igen ritkán történik s talán még eddig nem is volt ily fényes. Képünk, mely szintén egy csári bevonulást ábrázol, a most lefolyt ünnepiességekkel ellentétben a császár Moszkvába bevonulásának mult szeptemberi jelenetét ábrázolja, mely épen abban különbözik jelentékenyen a mostanitól, hogy a császár nem lépdel, hanem nyilsebességgel kocsiázik végig az ősi város utcáin. Ez már rendes szokás az oroszoknál ily alkalmakkor. De erre is nagy előkészületeket tesznek, különösen mióta a nihilisták mo-

EGYVELEG.

* Nabukodonozor hadjáratairól eddig csak a biblia tudott beszélni. Most a beyruthi dán konzul Nahr-el-Kelb (Kutyafolyó) folyam északi részén több babilonai feliratot talált e nevezetes király nevével s oly hadjáratok fölemlítésével, melyek helyei a biblia szerint Szíriában vagy a Libanon vidékén lehettek. Nabukodonozorról különben több régi emlék maradt fenn, de azok csak mint nagy s szép templomok építőjét dícsérik, mint hódítót azonban nem ismerik.

* A megölt császár szobrára az orosz kormány nemzetközi versenyt hirdetett ki. A szobrot Moszkvában, a Kremlen állítják fel. Hasonlatosság elengedhetlen feltétel, e mellett lehetőleg lovas szobor kívánatik. Bronz, márvány, gránit vagy porfir tetés szerint alkalmazható, de a költség egy millió forintnál több nem lehet. A négy legjobb minta jutalmat nyer.

* Az emberi agy az egész életet át nem nő annyit, mint az első életében. Az újszülött gyermek agya rendszeren 400—800 köbcéntiméter s az első évben legalább ezer köbcéntiméter lesz, míg a felnőtt ember agya körülbelül másfélszerényi. A majmok agya legfeljebb 530—540. Az agy növekedésének megfelelően tény az is, hogy az ember egész életén át nem tanul annyit, mint az első évben.

Villamos csolnak. — Trouvé Gusztáv találmánya.

A VILLAMOS HAJÓ.

A tudósok sokat és régen gondolkoznak azon földadat megoldásán, miként lehetne az elektromosságot hajók hajtására felhasználni. A földadat nagyon keesgető. Ha sikerül, a legkényelmesebb hajó erő birtokában vagyunk, a melynek motora legkisebb helyen is elfér. A gőzhajókon sok helyet foglal el a szén, sok kellemetlenséget okoz a füst, sok szerencsétlenséget a folyton égő tűz. Ez mind nem lenne meg azon a hajón, melyet úgy sikerülne megalkotni, hogy elektromosság által tartassék mozgásban.

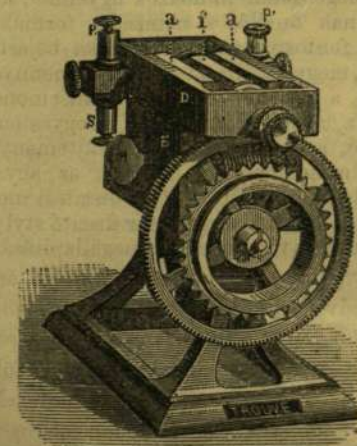
A század első felében Jacobi Móríc Herman készített először egy ilyen gépet, melylyel eléggé sikerült próbamenetet tartott Szent-Péterváron a Néva folyón. 128 Grove-féle elemet alkalmazott villamosság előállítására, s a villamossággal azután a hajót hajtatta. De később ő maga is abbahagyta e nemű kísérleteit. Ekkora villamos batteria csak kisebb hajó hajtására volt elegendő. Kisebb hajón pedig kevés a hely, kis térre van szorulva minden. A batteriát nem lehet eléggé eldugni, annak káros kigőzölgése megtámadja a hajón levők egészségét. Kivált abban az időben nagyon is primitív alakban csinálták még a batteriákat.

Azóta többen foglalkoztak ismét a kérdés megoldásával, kivált a legközelebb mult esztendő alatt, midőn az elektromosságot másként is sikerült felhasználni mint hajtóerőt, nevezete-

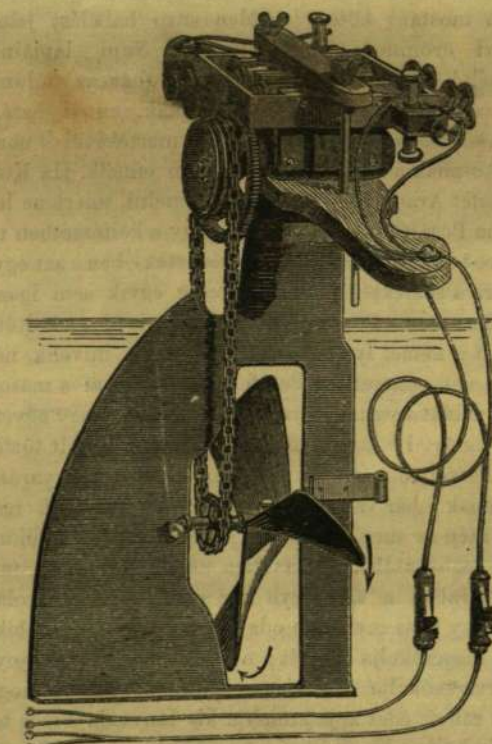
erő jeleit rajta észre venni nem lehetett. Mikor azután megnyitott a párisi elektromossági kiállítás, akkor még többen bámulták a csolnakot, a melynek számára külön kis tó volt fölállítva, s azon hajókat benne föl és alá.

Trouvé csolnakját, mely a czikkünk élén levő képen van lerajzolva, 6—12 elektromos batteriának az árama tartja mozgásban. Lehetőleg kicsi helyet foglal el az egész. A villamosság gerjesztésére horganyelemek és széndarabok szolgálnak, melyek ebonit edénybe téve némi kénsavval s kettős khrómsavas káli oldattal vannak nedvesítve. Ártalmas kigőzölgés nagyobb mértékben nem származik, s a kicsi helyen elférő batteria árama elegendő. hogy 10—12 óráig elhajtja a csolnakot.

Ez a batteria a csolnak közepén van elhelyezve. Két huzal vezet belőle a villamosságot a voltaképe motorhoz, mely a hajó hátulján van elhelyezve. (Ez a két vezeték huzal egyszersmind a kormányrud zsinórja gyanánt szolgál.) Ezen

1. ábra.

2. ábra.

sen az elektromos vasutaknál. Az angol «Electrical Power Storage» társulat mérnökei néhány hónappal ezelőtt egy csolnakot indítottak utnak a Themson, mely 45 darab Sellon-Volkmar-féle elektromos akkumulátor által volt mozgásban tartva, és a mely rendkívül gyorsasággal haladt, nem kevesebb mint 14,484 méter távolságot futva meg egy óra alatt.

Még ennél is nevezetesebb a Trouvé Gusztáv párisi mérnök találmánya. Ő már néhány esztendő előtt allított össze egy elektromosság által hajtott csolnakot, s Párisban a Szajna vizén járatta. A csolnak egy időben naponta bizonyos órában látható volt a Szajna hajóiról, a mint viznek fölfelé igyekezett, mint valami eszes lény, melyről azt kellett föltételezni, hogy belső erő által tartatik mozgásban, mert a külső

motor rajza a 1-ső ábránkon látható, míg főalkotó részeinek rajza a 2-dik ábránkon. P és Pi-nél, valamint S és Si-nél kapcsoltnak be a vezeték huzal végei. Az a és a a patkóalakulag hajlított mágnesvasnak a végei, melyek között a Siemens-féle induktor f foglal helyet. A patkóalakú mágnes végei egy rézfogalattal (D) tartatnak össze, a melyben a motoroknál szokásos cilinder forog. Ez utóbbit hoz mozgásba egy kisebb fogas kereket, ez pedig egy vele összekötöttesben álló nagyobb, mely mindkét ábrán jól kivehető. Ez utóbbit kerék forgása által, lánccz segélyével mozgásba hozza a hajó propeller-alaku csavarját, mely által azután a hajó előre vitetik.

Ezen propeller-csavar magába a kormányrudba van behelyezve, úgy a mint az a 2-ik

ábrában is látható. Ha a hajónak más irányt kívánunk adni, s megfordítjuk a kormányrudat, akkor maga ez a csavar is ennek értelmében változtatja meg helyzetét. Ez által minden fordulás rendkívül könnyűvé válik, s a csolnak ugyszólván álló helyében megfordulhat.

A vezeték huzal rézdrótból készült, mely selyemmel van körülölvén, s meg kauszokkal is bevonva. Két kis fogantyú van alkalmazva rajta, melyek által egy ujjnyomással meglehet az áramot indítani vagy szüntetni. Ez által a legegyszerűbb módon lehet a csolnakkal megállani vagy megindulni.

Úgy a hogy ez a csolnak csinálva van, nagyon alkalmas arra, hogy kisebb számú egyéneket vegyen fel, s például kirándulásokra használtassék. Képzelmű is alig lehet kellemesebb kirándulási járművet mint ez. Nem zakatol, nem füstös, nem meleg, kicsiny, sebesen halad, könnyen kormányozható. Hanem az erőt, a mely hajtja, mostani szerkezete mellett nem lehet arra használni, hogy nagyobb hajókat mozgasson, s esetleg nagy podgyász-szállításra használtassék a tengeren. De lehetséges, sőt valószínű, hogy az is meglez. A tudomány ma már sebesen halad, s nem tudjuk, melyik perczen fogja e tekintetben is meglepni a világot.

EMLEKEZÉS

IDŐSB SÁRVÁRI BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEFRE.

A 86 éves korában közelebb elhunyt öreg ur, midőn tavaly ilyenkor nála tisztelkedtem, hosszú életéből két nevezetes esetet beszélt el: 1836-ban hogyan kellett elfognia Kossuth Lajost; 1848-ban pedig Kossuth Lajos hogyan akarta elfogadni vele Jellasicsot.

Engem, — mondá az öreg ur, — mint királyi fiskálist több rendbeli ügy közt ama kellemetlen parancs végrehajtásával bíztak meg, hogy Kossuth Lajost, ki a megyei gyűléséről szerkesztett «Törvényhatósági Tudósításokat» írott levél alakjában, felsőbbi betiltás dacára, előfizetőinek postán folyvást küldözgette, akkori bérelt nyaralójában, a budai hegyek közt fogjam el, s kisérjem börtönbe. Egy kapitány huszonnégy gyalog legényvel adtak rendelkezésemre. Tudtuk, hogy Kossuth magát a piztolylövésben szokta volt gyakorolni; azért midőn reggel korán fölértünk az «Isten szemé»-hez, hol Kossuth szállásolt, fölhitvam a kapitányt, hogy fölállítván a legénységet, 6 lépjen be először a szobába. A vitéz kapitány megjegyzé, hogy neki öt gyermeke van, s ő csak mellekszemély: a fiskust illeti az elsőség. Ámbár nekem is voltak gyermekeim, beléptem Kossuthhoz s kijelentém neki: hogy e pillanattól fogva «államfogoly», s minden iratait és holmijait lezárolom. Irományait külön lepecsételtem. A kanapé fiókjában, — kérdém, — vannak-e iratok? Becsületemre mondom, nincsenek — felelé Kossuth. Mi közben erre-arra sürgőforgok, Kossuthnak az asztalon lelt tárczáját kezembem tartva, a nélkül, hogy a kapitány észrevette, Kossuth kezébe visszacsuszátom. Budavárba menet, még a hegyek közt, az a baj ért, hogy kocsiink kereke összetört, s gyalog kelle odáig fáradnunk. Harmadnapon kapom a parancsot, hogy a «szó meghallására» — ad verbum audiendum — vagyis: dorgatoriumra jelenjek meg a főherceg nádornál. A nádor szememre hányta: miért nem foglaltam le Kossuth pénzét, mert ime a nála hagyott pénzt a börtönőr-katona megvesztegetésére akarta fordítani, hogy báró Wesselényihez vigyen el egy levelet. A katonamind a pénzt, mind a levelet átadta kapitányának. Aztán a kanapé fiókjában lévő iratokat is le kellett volna foglalnom. Én mentegetőztem, hogy ily rendőri dologgal soha megbizva nem lévén, járátlan vagyok; gondoltam ugyan rá, hogy a pénzt is le kellene foglalnom, de arra is gondoltam, hogy a börtönben valamiben szüksége lehet: tekintem benne az embert, nemcsak a rabot. Hogy a pénzzel visszaélhet, arra nem számítottam. A kanapé fiókjában hogy iratok nincsenek: becsületszavára elhittem. (Utólagos vizsgálatnál kitűnt, hogy csakugyan üres volt a fiók.) A nádor azzal bocsátott el: «más-kor ilyesmi ne történjék.»

Beitött 1848. Kossuth Lajos, a nyolcz év előtt államfogoly, országos pénzügyminiszter s az őt befogó Eötvös Józsefnek főnöke lett. Az akkori fogoly most hatalmas ur, megemlékezvén

befogójának emberséges viselőjét, meghagyta öt eddigi fiskusi állomását. Az új horvát bán, Jellasics, az új magyar kormányval sem egyértelmű eljárási, sem annyival inkább attól független nem akart, sőt vele merő ellenétét állást foglalt el. Kossuth az egyik minisztertanácsban a pártúton horvát bánok elfogatását s törvény elé állítását indítványozta.

«De hát ki fogja el?» kérdi Deák Ferencz. «Majd el fogja ugyanaz a főfiskus, ki engem is elfogott», válaszolt Kossuth.

Eötvs utasításokkal ellátva indult Péterváradra, s báró Hrabovszkit, a vár parancsnokát, kinek magyarbaráti érzelméről biztosítva volt, és tizenkét szeremeségi táblabíró maga mellé véve, kocsik sorával, Jellasicsot fogni, Zágráb felé megindult. Midőn a «fogd meg deputáció» Verőcsemegyéért elhagyva a belovári végzed határához ért, az országúton keresztülhúzott barázánál végzedi katonaság zárta el az utat. A deputáció ezéljáról ugyanis Jellasics nemcsak magán tudósításból, de a pesti lapoknak dobbal vérébet fogó híreiből is jó előre értesült. A katonaság ezredese kérdi a deputatúsokat, melyik az urak közül a királyi fiskus? Eötvs előlál: «Én vagyok!» «Ha ön ezen a határonal keresztülfog — mondja az ezredes — azonnal foglalom. Az urakat pedig — a szerémi táblabírákhoz fordulva — ha ez az horvát határon átlépnek, utasításom van föbe lövni.» — Azután Hrabovszkinak mondja: «Tábornok ur egymagában, ha úgy tetszik, Zágrábba mehet.» Erre Hrabovszki azt a tanácsot adta a küdötségnek: forduljanak Varasd felé, ott várják be őt, mig Jellasicsal érkekezni fog. Várták is az urak egy hétig, két hétig: de Hrabovszki csak nem jött, pénzek pedig elfogyván, Jellasics nélkül mentek haza. Hogy aztán Jellasics azon 1848. szeptember közepén harminczötzred magával Magyarországra tört, de a hó végén Pákozdtól Bécs felé a «Flankenbewegung»-ot mint csinálta meg, és a többit a krónikából tudjuk.

Visszatérve 1836-ra, mindjárt Kossuth elfogatása után Lovassi Ferenczet és Lászlót Szalonán, Tormási Jánost, Békés-Gyulán Hollósi királyi fiskális éjnek idején elfogván, Postre hozta mint rabokat. Ez ifjak, mint az 1836-ki országgyűlési ifjúság körének fő kitűntéi tagjai fogattak el. E körben t. i. az ifjak politikai értekezések fölvetésével, vitatkozási rögönzésekkel és szóbeli gyakorlatokkal kívánták magokat jövőre országgyűlési képviselőkké előkészíteni. A bécsi kormány az ifjúság közt terjedező szabad szellemnek elfojtására fogatót el a három ifjat, rettentő példán. Tormási és Lovassi Ferenczet, kevéssel befogatásuk után szabadon bocsátották, miután térítvényt adtak magukról, hogy jövőben minden politikától és titkos társulatoktól tartózkodni fognak. Lovassi Lászlót ellenben, mivel dacosan megtagadta a térítvény aláírását, Spielbergen fogva tarták, s csak negyedfél el múlva 1840. május 20-ikán Kossuthal, ki a budai várban ült, egyszerre bocsáták ki az országgyűlés végén. De akkor, a hosszas magánfogságban, szelleme már megtört, utóbb egészen meg is tébolyodott. Mily általános fölháborodást szült az időben Kossuthnak és az ifjaknak erős szakos befogatása: egy jellemző esetet hozunk föl. Hollósi királyi fiskális bemegy Kostyál Ádám akkori híres magyar szabónak kigyótéri boltjába ruhát varratni. Kostyál, a mint dukál, mértékét vett, s hogy a mértékpapírra ráírja, kérdi az ur becses nevét. Mikor megérti a Hollósi nevet, így szól: «Az, a ki az ifjakat befogta? Az urnak nem megy ki az én boltomból ruha!»

HÖRKE LAJOS.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» juniusi kötete oly férfiut mutat be mint író, a kinek neve ismeretes ugyan a korábbi évtizedek közeletli eseményeiből, de talán bizalmas ismerősei sem igen tudták, hogy irodalmi hagyatéka is maradt utána. Ez Szerencsy István (1793—1851), ki Ungmegyében kezdte közeletli pályáját, s a megye már 1825-ben őt küldte követül Pozsonyba; majd a helytartótanácsnál nyert alkalmazását, mint királyi személynök két országgyűlésen volt a rendek házában elnöke; volt Arad főispánja, s mint ilyen, 1847-ben ő is helyettesített kapott; aztán csak a forradalom után Bécsben fölállí-

tott semmitószéknél fogadott el állást, mint elnök. Szerencsy fényes pályája alatt sokszor érezhette szükségét, hogy a hivatalos élet viszonyai közt szülemlett gondolatait papírra tegye, csupán a maga számára, hányt-vetett papírdarabokra. Ezeket összegyűjtve mutatja be most Szilágyi István «Szerencsy István gondolatai» című alatt. Jórészt politikai aphorizmák, a tapasztalatból elvont igazságok, melyekből mély és gondos megfigyelés tehetőség nyilatkozik. — A kötetben Pasteiner Gyula folytatja és befejezi a magyar szobrászatról írt érdekes közleményeit, ezuttal b. Vay Miklós, Huszár Adolf működését és szobornívűit ismertetve részletesen, továbbá Kiss Györgyöt, Szász Gyulát, Strobl Alajost, Zala Györgyöt, Sefcsik Antalt említvén. «Az államgazdaság eszméje és a szociálistikus financia kezdetei», Kautz Gyula e becses, a szociális és kommunisztikus elvekkel foglalkozó tanulmánya is véget ér a kötetben. Fenyvessy Adolf «az első magyar vasut történetét» írja meg; Asbóth János egy francia utasnak a «Revue de deux Mondes»-ban Boszniáról írt közléseit ismerteti és kísérő észrevételekkel. A speirodalmi közleményeket egy orosz elbeszélés («Nekljudoft herczeg naplójából», Tolstoj Leóttól Helmecei József fordításában), Dalmady «Egykor és most» költeménye, s Reboulnak Perényi István fordításában adott «Az angyal és a gyermek» költeménye képviseli. A «B. Szemle» előzetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Pósa Lajos költeményei. Ily cím alatt Szedgeden (Endrényi L. és társánál) jelent meg egy cinos, igénytelen kötet, melyet napi sajtónk, minden oldalról, ném közönséges elismeréssel üdvözöl. Talán lapunk volt az első, mely Pósanak — mikor költeményei első gyűjteményét kiadta — a legmelegebb elismeréssel adózott, őszinte, természetes lyrái érzést s igaz hangot talála benne, melyek itt-ott mutatózó izléstelenségétől és nyereségétől könnyű lesz szabadulnia. A fiatal költő azóta elszármazott a fővárosból, Szedgedre költözött; de muzsájához nem lett hűtelen; sőt ez a parlagi, pusztai múzsa még bensőbb szerelembe esett vele. A régi őszinteség megmaradt közöttük s a hang tisztult, nemesült. Pósa mostani kötete mindenestire haladást jelez s ezt örömmel konstatalhajtuk. Napi lapjaink is méltó figyelemmel fogadták. De már az nálunk ugy szokás, hogy a kit felkapnak, annál aztán nem elégeseznek meg az igazság mértékével s nem nyugosznak addig, míg egokig nem emelik. Ha Kiss Józsefet Arany Jánosig lehetett emelni, miért ne lehetne Pósról is azt hirdetni, hogy a költészetben új genre-t talált fel, az «Apró történetek»-ben s azt egyszerre a remekesség emelte. Pedig egyik sem igaz: a genre nem a Pósa találmánya, nem is új; a költők, kivált a német lyrikusok öröktől fogva mivelik, nálunk sem ismeretlen, Petőfi népmorméncái s mások elég példát nyújtanak rá. Abból áll t. i., hogy egyetlen vonással világitja meg egy el nem beszélt történet katasztrófáját. Nem is mindig sikerül egyaránt Pósanak; bár van az apró történetek közt sok igazán szép és meglátó. Pl. az is (melyet egy, különben legbehatóbb, ismertetője nem értett meg), mikor a rabok a vármegye ház elejét seprik, iskolás kis lány haza menőben oda lép s a legszomorubbiknak megécskölja a kezét; a rab felkapja a kis lányt s sírva csókolja összevissza. Mindenki átlátja, hogy ez a rab az édes apja annak a kis lánynak. Nincs természet, hogy e kis drámái s tragikai képek közül (melyek közt, ismételjük, sok a sikerült) többet bemutassunk, ámbár lehetne közülük válogatni; csak egyet, mely nem drámái, még kevésbé tragikai, de azért erkölcsi tartalmú igaz kis életkép: a «Sors»-című, melyet fentebb közlünk. Ez apró történetek, száma 45, foglalják el a kötet nagyobb részét. Megelőzi őket néhány nagyobb s kidolgozottabb népbálla, melyek közül pl. Fekete Borbála s Pataki Piroksa bizony versenyezhet a Kiss Józseffel; követi pedig három gyermekese igazán jól dolgozva ki s néhány lyrái költemény, melyekben érzés s valóság hangzik felénk. A szép kiállítási kötet ára 1 frt.

Széchenyi hátrahagyott irataiból, melyeket Zichy Antal rendezésében az akadémia ad ki, egyelőre száz év fog megjelenni, s ebből az első kötet valószínűleg még ez év folytatán. A nyomtatásra az akadémia az Athenaeum nyomdai társulattal kötött szerződést.

«Negyven év alatt» czimuel Jókai gyűjtőműve kiadását rendez sajtó alá összes megjelent műve emlékeztetést mondásából, részleteiből, gondolataiból. Jókai e gyűjtőműve vezetésül egy ön-életrajz szerű előszót írt, melyben azt mondja el, hogy szokott ő dolgozni s hogyan szokta regényeit írni. Jókai e gyűjtőműve kiadása a Franklin-társulattal fog megjelenni.

Jókai francziul. Gr. Teleki Sándorné lefordította Jókainak «Egy játékos» című regényét francziára. A «Gazette de Hongrie» fogja közölni.

Vas Gerebenről dr. Váli Béla egy nagyobb füzetben — «Vas Gereben (Radákovits József) élete és munkái» — emlékezik meg, s az egykor népszerű író életéhez, működéséhez sok új adatot összegyűjtve, jellemzi műveit. Főleg regényeivel foglalkozik tüzesebben, elfogulatlanul emelve ki a tősgyökeres magyarországi iró előnyei mellett a hiányokat is. A jól írt füzet ára 50 kr.

A «Regényvilág»-ban, melyből a Révai tesvérek kiadásában közelebb ismét több füzet hagyta el a sajtót, most a következő regények folynak: «Minden poklokon keresztül», történeti regény Jókaitól. «Pali bácsi», eredeti regény Véka Lajostól. «A Rantzan testvérek», Erckmann-Chatriántól, fordítja Fái Béla.

«A mi hőseink. Gracza és Záhony története.» Ez a czime Mikszáth Kálmán egy nagyobb elbeszélésének. Ugyanezen a címen jelent meg azonban most egy kötetre terjedő elbeszélés Brankovics Györgytől is, mely szintén Gracza Antáról és Záhony Istvánról, a szabadságharcban a felvidéken szerepelt két jó barától szól. Ugyanis a Gracza-család tagjai történetileg hátré nem találták Mikszáth elbeszélését, és özv. Kultárné Gracza Anna asszony Brankovics Györgyöt kérte föl, hogy a kezeibe adott levelek és adatok alapján írja meg az érdekes történetet. Brankovics tehát újra megírta. A füzet ára 60 kr.

«Báthori Zsigmondné» történeti tanulmány Szádeczky Lajostól. A fiatal történetíró levéltári szorgalmas kutatások alapján írta meg a tragikus sorsu erdélyi fejedelemlő életéjéről, végig kísérve viszontagságos életén, mely a kolostorban ért véget. A tanulmány a «Századok» folyóiratban jelent meg, s most külön kiadásban 62 lapra terjed. Husz eredeti okirat is van hozzá mellékelve.

«Magyar díszítési műtvmokok a Székelyföldön» című alatt Huszka József rajztanulmányt adott ki. Huszkat az ipariügyi miniszter megbízta a magyar motívumok gyűjtésével s eljárásáról e jelentésben számol be. A füzetet számos minta rajza díszíti és megérdemli mindazok figyelmét, kik a magyar iparnak önálló, s nemzeties formák szerinti fejlődését fontosnak tartják. Huszka bejárta a Székelyföldet, megvizsgálta a templomok mennyezeteinek díszítéseit, a templomi ruhákat, a misemondó öltönyöket, az ur asztalának terítőit, egyes butorokat, himzéseket, a székek múzeum gyűjteményét (mely székek himzéseken oly gazdag), az agyaféléket stb., s most közel 150 magyar díszítési műtvmomot mutat be, és igyekszik a magyar díszítő stýl jellemző sajátosságainak és törvényeinek megállapítására is.

A magyar jogi műnyelv javítására érdekében hasznos művet adott ki Bakos Gábor «A magyar jogi műnyelv alapelei és törvényei» czimuel. A szerző három évvel ezelőtt egy az akadémában fölvasolt értekezéssel irányozta először az érdekelt körök figyelmét e tárgyra s az akadémia meg is bízta őt jogi műszótár szerkesztésével, melyen most dolgozik. A kérdés azonban széles körökben is öröndetes fölkarolással találkozott s a gyorsan fejlődő mozgalmat kívánja szerző e művével támogatni. Részletesen ismerteti benne a magyar jogi műnyelv lényegét, eredetét, fejlődését és állapotát, a nyelvújítás elveit és törvényeit, az idegen szók kölönszólítást és meghonosítását. Az ide vonatkozó törvényeket és szabályokat számos példával világitja meg, s a rossz analógiákat többnyire feltüntet, s a használt forrásokból a munka végéhez esatolt bő jegyzetekben gondosan számot ad. Bakos e munkában addig is, mig a műszótár elkészül és megjelenik, gyakorlati kézikönyvvel kíván szolgálni arra nézve, hogy jogi műnyelvünk mivoltának, alapeleinek és törvényeinek felsorolásával a jogászokat a rossz műszók fölisméréséhez, megbirálásához, kikerüléséhez kalauzolja, és elmondja a helyes műszók alkotásának elméletét is. A haszonnal forgatható könyv ára

1 frt 20 kr. és a szerzőnél, Sándor-utca 27. sz. rendelhető meg.

«Hazaszeretet könyve» ezimén Dolinay Gyula ifjúsági olvasmányok gyűjtőművét állította össze, iskolai jutalomkönyvül szánva. Tartalmát hazafias és lelkesítő közlemények teszik, számos illusztrációval. Írtak bele: Várady Antal, Molnár Antal, Komócsy József, Mikszáth Kálmán, P. Szathmáry Károly, Radó Antal, Reviczky Gyula, Szépalady O. Ferencz, Inczédy László, Sziklay János, B. Büttner Lina, György Aladár, Hentaller Lajos, stb. Nagyobb tömegekben megrendelhető (20 példány 5 frt 80 kr, 100 példány 27 frt 50 kr) a szerzőnél, Budapesten. Kisbáb gyermekek számára ugyanily árakon «Gyönygsorok» című képes könyv rendelhető meg.

«Magyar színészek és színésznők életrajzai» című «adat-, emlék- és szimultárr» indított meg Kassán Báthory Románok Mihály, melyből az első füzet most jelent meg. Az egész őt nagy kötetre van tervezve, összesen 50 füzetben. A program szerint az egyes füzetek tartalmát képezendik: a vidéki magyar színészet jelenben működő összes tagjainak és nindazonkál életrajzai, életmúveit, naplóit, kik a színésztől visszavonultak, vagy a kik már elhunytak. Továbbá egykor följegyzések színésztünk múltjából, régi színiapok, szerződések, színházi törvények jellemző adomák. Megrendelhető a szerzőnél Kassán, füzetenkint 30 kr-nyál, vagy előfizethető 10 füzetre 3 frt-nyál, 50 frt-nyál.

«Nyomdászok Közlönye» című társadalmi és szaklap indult meg a fővárosban Pusztai Ferenc szerkesztésében, oly dícséretes czéllal, hogy a nyomdászot, mely Budapesten oly nagy ipart képvisel, magyarul képviselje a hirlapirodalomban. Határozott öhajátása volt e a magyar szedőknek és betűöntőknek is, kik társulattá szövődve, anyagilag is támogatják az új közlőnyt, mely hivatta van a nyomdászati ipar és szakirodalom magyarosítására. A lap havonként kétszer jelenik meg; kiadója Katic Antal; előfizetés ára félévre 1 frt, három hóra 50 kr. A Franklin-társulat díszszel és ízzsel állította ki az első számot, a szerkesztőség pedig a lap czélját fejtegető, a nyomdászlat magyarosítására felhívó bevezető cikke mellett gyakorlati, a szakügyekben tájékoztató közleményeket, az ország minden vidékeiről a magyar nyomdákrol szóló tudósításokat és sok különféle ad köré már az első számban is. A tartalom bősége és sokfélesége bátran vetekezik a külföldi új vállalatival. Örülünk, hogy az a nagy és intelligens testület, melynek közreműködésével anynyi magyar lap szolgálja naponként a jó ügyet, végre maga is bir magyar közlőnyvel.

A nemzeti színházban Gabányi Árpád, a kolozsvári színház tagja, még «A három kislap» című boházban lépett föl, ujalog bizonyítékát nyújtva tehetségének. — A színházi helységeket a nyári hónapokra alacsonyabbra szabták.

A népszínházban május 31-én «utolsó előadás» volt, mert egy hóig a színház zárva lesz, s ezalatt átalakításokat tesznek. A társulat legtöbb tagja Bécsbe utazott föl és az an der Wien színházban tart előadásokat.

A műcsarnok őzi kiállításán most is lesz három pályadij. Ezek: Ipolyi Arnold társulati elnök 500 forintos pályadija egy magyar történeti tárgy festményre, vagy ifjének a színváltára; a Ráth György-féle egy díszkőnyvből és 100 darab 4 forintos aranyból álló díj, melyre csak hazai művészek által festett történelmi vagy életképek pályázhatnak s végül a társulat 20 darab 4 frtos aranyból álló művészi nagy díja; erre is csak hazai művészek pályázhatnak, még pedig olajbafestett tájképek, állatképek vagy csendéletképekkel, melyeket az utolsó két év alatt fejtettek be és melyek az ország képzőművészei társulat tárlatában még kiállítva nem voltak. A kiállítás október első napján nyílik meg; de a pályázó műveket csak a november 8-ikán kezdődő új sorozatra mutatják be. A beküldési határidő az első sorozatra szeptember 15-ike, a második sorozatra október 20-ika. A tiktárság egyzeresmd fölkeri a művészeket, hogy az illusztrált lapstrom részére legyenek szivesek rajzban, egyszerű vázlatban is beküldeni művük másolatát.

KÖZINTÉZETEK ES EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia május 28-iki összes ülésén dr. Szabó József jellemzetes és szép emlékbeszédet tartott az akadémia egyik külső tagja, Ami Boné geolog fölött, ki nem régebben hunyt el Bécsben.

Ami Boné egyike volt azoknak, kik a francia geologiai társaságot alakították 1830-ban. Termé-

keny és tevékeny öreg kor (1794-ben született) juttott neki osztályrészt s a geologiai tudomány halálán fogja őrizni emlékeit. Még a huszas években Erdélyt is beutazta, geologiai tapasztalatok végett, de egyéb tapasztalatok is vártak itt rá. Cselédjé és egy oláh kocsis bődítő maszlagnedvvel megmérgezték és súlyos beteg lett. Dobrán vételezt jegyzőkönyvet az esetről, a hol azt mondták neki, hogy ilyesmi gyakran megtörténik. A megszokott két mérgezőt később eloltgák és tíz évi börtönrre itélték. Déván egy nagy kutyá harapta meg a tudóst, s neki sebe támadt. Szász-Sebesen egy oláh katonatiszt el akarta fogatni, mint kémét. Életének utolsó szakát Bécsben és Vöslában töltötte. Számos önálló mű és háromszáznál több értekezés maradt utána.

Az emlékbészéd után Fraknói Vilmos titkár tett előterjesztéseket: először is Laboulaye halálát jeletvén be. — A Pusztai-Kovácsiban e hó 10-én tartandó Bessenyei-ünnepem az akadémiát Szász Károly és Rómer Flóris képviselik. — A kereskedelmi csarnok beküldte a magyar kereskedelmi műszótárra gyűjtött anyagokat. E szótárra a pesti kereskedelmi testület a folyó és a jövő évre is százszáz frtot szavazott meg, s a könyvet tagjai közt is terjeszteti fogja.

A nyílt ülést zárt ülés követte, melynek tárgya ismét a millenium kérdése volt. Tudvalegleg a második osztály másodizben a honfoglalás megünneplésére a 894-dik évet jelölte ki, de véleményét opportunítási okokkal támogatta, a történeti valószínűséget csak egyszerűen fölemlíté, mellőzve az indokolást. Ennélfogva a zárt ülés, Gyulai Pál indítványára, azt határozta el, hogy újra fölkeri a második osztály és a Salamon Ferenc külön véleménye tárgyalására és arra, hogy megállapodását történettudományilag indokolja.

A Kislafud-társaság május 30-ikán tartotta havi ülését Szász Károly elnökelete alatt, nagy közönség jelenlétében.

Boöthy Zsolt titkár először is jelentéseket terjesztett elő. Szimány József beküldte a társaságnak a Kislafud Sándor haláláról kiadott családi gyászjelentést. — A Bessenyei-ünnepélyen a társaság képviselésével Gyulai Pál és Endrődy Sándor bízották meg.

Hemselmann Imre, e magvasan író tudósnk, ki a negyvenes években a görög tragédiákról írt szép tanulmányokat, most egy nagy munkijából olvasott föl érdekes részletet. «Bevezetés a művészet történetébe» ezimén. Ebben a művészetnek ama törvényét fejtegeti, hogy a szeművészetek különböző ágai egymásból hajtottak ki. Első volt a zene, mely fejlődésében létre hozta a szó művészetet, ebből pedig a képzőművészet fejlődött. A felolvasás ellen tetszésben részesült. — Figyelemmel és tetszéssel hallgatta a közönség Varha Gyula «Csabor» című balladáját, melyval a fiatal költő székgöngylőjét tartotta meg. A ballada érdekes meséje egy régi csángó mondából van feldolgozva azon időből, midőn Mátyás király ostromnal vette be Moldvát. Csabor vitét a király elküldi oda, hogy szemmel tartsa az ottani lázongókat, de egy szép asszony halójába keriti s mulatozással akarja kötelességétől eltántorítani. Csaborban azonban feltámad a lelkiismeret szava s elmegy az összeesküvő bojárak közé, hogy kiléste tanácskozásiaként. Midőn azonban a pispók esküre hívja fel az összeesküvőket s az árlnhába öltözött Csabor nem mozdul, ezáltal elárulja magát s a lázadók rárohanna lekaszbólják.

Degré Alajos a szabadságharcra vonatkozó «Visszaemlékezései»-ből (nem sokára megjelenendő műből) olvasott föl mutatóanyagokat, sok tekintetben új adatokat, melyek a közvetlenségem nem közönséges értékelvé birtak, s némely eddig általánosan elfogadott adatokat kiegészítenek, vagy oakikban más magyarázatokkal látják el. Többi közt fölemliti, hogy Udvardy halálával sokan Görgeyt vádolják. Udvardy, ki Olaszországból jött haza és honvédtisztt lett, egy közhüszártól szép lovat vásárolt, melyet az neki mint hadi zsákmányt adott el. A ló azonban nem hadi zsákmány volt, hanem előzőköt egy huszár szakasztól. Udvardy nem akarta visszaadni a lovat. Kmetty tábornok egy kis csapatot küldött ki, hogy a lovat visszahozzák az istállóba, s ha Udvardy ellen szegül, löjjeék le. Görgey épen akkor ment arra, mikor Udvardyt lerángatták a lóról. Jelentést tettek neki s Görgey, a nélkül, hogy tudta volna ki rólván szó, azt válaszolta: Minek jelentik ezt nekem; tudniok kell a kötelességeköt. Ekkor Udvardy meg akart szólni. Utána löttek és lelőttek. — Gyönyöröl is több jellemző vonást jegyez föl Degré, olyanokat, melyek a branyiszki hő bátorsága és rettenthetelensége mellett azt is felhozták, hogy mint csapatvezér gyakran tett elhárítottakat intézkedéseket. — Még számos érdekes apróságöt olvasott föl Degré s a közönség élénkben megjelentezte.

A Petőfi-társaság pozsonyi felolvasó gyűlése. Pozsony nagy szíveséggel fogadta és érdeklődéssel várta a Petőfi-társaság tagjait. A megyei, városi hatóságok, az egyesületek, a tanárok, s maga a

nagy közönség, adott súlyt e látogatásnak, s az irodalom iránti figyelemnek. A társulatnak azonban csak kilencz tagja jelent meg, Komócsy József elnök vezetése alatt. Közülük volt irodalmunk két jeles veteránja, Pulszky Ferencz és Frankenburg Adolf is.

Május 26-án érkeztek meg, s az indóházban gr. Esterházy István főispán üdvözölte a vendégeket, kinek nevében Pulszky és Komócsy köszöntek meg a szives fogadtatást. Kocsikon vonultak a Palngyai-féle fogadóba, a megrendelt szállásokra, aztán megtekintették a várost, megjelentek a Toldy-kör pártfogása alatt levő gyermekkert majálisán, este a színházban. Innen a Toldy-körben rendezett lakomára mentek, hol sok szép toaszt hangzott.

Vasárnap, május 27-én délelőtt volt a felolvasó gyűlés a városnagytanárságban, hol válogatotat és nagy közönség gyűlt össze. Az előadás belépti díjak mellett lehetett élvezni. A megnyitó beszédöt Komócsy József társulati alelnök tartotta. Utána P. Szathmáry Károly a magyar politika történetéről című értekezését olvasta föl a hallgatóság nagy tetszésével. Majd Margitay Dezső lépett a felolvasó asztalhoz s előadta Tóth Endre szép költeményét a «Madárfécskek»-ről. Lelkes taps hangzott föl, mikor a társaság veteránja: «Frankenburg Adolf kezde meg «Szabad a vásár» című szatirájának felolvasását, mely élvezele és gunyolva ostromozza az emberi léhaságokat. Hosszas taps hangzott utána is. — Pulszky Ferencz feszült figyelm közt egy részletet adott elő emlékiratai műveiből «Pozsony 1835-ben» ezimén. A régi országgyűlési életéről és néhány alakjáról beszélt. Elmondta az ifjúsági kör néhány kiváló tagjának: köztük Lovassy Lászlónak történetét, kit az akkori kancellár befogatott. Spilberge vitetett, a hol aztán megtöbolyult s most Gyorkokon lakik gyümölcsfái közt, a világra nézve előhalottan. A reakció első áldozata volt ő (1835-ben) méltó, róla emlékezni kegyetlel. Pulszky jeles felolvasása sokakat meghagott. Még Margitay Dezső olvasta fel Mikszáth Kálmán egy friss kedélyvel írt meséjét: «A király előtt», Komócsy József pedig Jókai Mórnak «Latományok» című verses elbeszélését, melyben a költő kepzalme Szibéria és Petőfi alakja körül csapong, káprázatban élvezve azt, mit a valóságban elvesztünk örökké. A költő szingzang, meleg nyelv a jó felolvasásban igen kitűnt s élénk hatást tett.

Az ülést lakoma követte a Palngyay-fogadóban. Választékos társaság gyűlt össze, s a lelkes áldomásokban nem volt hiány. Még egy kirándulást tettek a hegyek közé, s a pozsonyi látogatást táncmulatság fejezte be.

A hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat május 30-án tartotta évi közgyűlését Déván. A társulatnak ezuttal kiváló vendégei is voltak: Pulszky Ferencz, Szilágyi Sándor és Emich Gusztáv társaságában odaérkezett Berndorf bécsi egyetemi tanár is, a lykiai nevezetes régiségek kikutatója s a régészeti tudomány egyik elősrdéni tekintélye. A vendégeket a társulat nevében Sólyom-Fekete Ferencz alelnök üdvözölte, gr. Kun Géza elnök pedig németi kastélyában látta őket nagy szíveséggel.

A gyűlés közérdeklődés közt ment végbe. Gr. Kun Géza a megnyitó beszédben a társulat eddigi működéséről szól, mely a külföldön is figyelmet keltett. Felolvasásokat tartottak: «Fekete Ferencz, König Pál (Zoroaster vallási újításáról), Teglás (a bojczai római bányászatról) és Hanko (a dévni sörözősről). Pogány főispán indítványára Berndorf a társulat tisztelbelmi tagjává választottat. A közgyűlés Pulszky felkérte, hogy a várhelyi ásatásokra segélyt eszközöljön ki. Dáiban közöbédre gyiiltak össze.

A vendégtudósk Déváról Vajda-Hunyadra mentek az ásatásokat megnézni; Várhelyen pedig a Mithras-kultus fölsoott templomát fogják bővebb tanulmányozás alá venni. E tekintetben kiváló érdemeket szerzett König Pál, a kinek buzgalma egyedül tette lehetővé, hogy a nagy érdekű régészeti leletet képviselő templomot, bár romjaiban, fölírva láthatni.

A történelmi társaság idei vándorgyűlését Sopronban fogja tartani augusztus havában. Sopron város közgyűlése elhatározta, hogy bizottságot alakít a vendégek fogadására és egyáltalán minden elkövetnek, hogy a történelmi társulat tagjai jól érezzék magukat Sopronban.

A technologiai múzeum fölszerelési munkálatai annyira haladtak, hogy a megnyitás e hó 24-én lehetségessé válik. A megnyitást Trefort közoktatási miniszter személyesen fogja eszközölni. Az intézet a megnyitás után mindjárt megkezdí működését és pedig egyelőre a fa- és vas-kézüipar szakszerű oktatásával.

Az állat- és növényhonosító társulat vasárnap tartotta közgyűlését Szabó József elnöklete alatt.

A múlt évben az állatkertét 91,590 egység látogatta: belépti díjból bejött 14,216 frt, a bevétel összesen 30,036 frt, a kiadás pedig 29,856 frt. Az állatok száma az 1882. év végével volt 429 darab 18,913 frt értékben. Az állatkertet segélyben részesítette a főváros közönsége, a földmívelés-, ipar és kereskedelemügyi miniszter és számos más, részint pénzbeli adományokkal, részint állatokkal és természetmennyekkel. A selyemtenyésztés művelését meg-honosítani iparkodnak és jövő évre baromfi-udvart állítanak. A közgyűlés öröndetes tudomásul vette az évi jelentést. Elhatározták, hogy a fővárosnak, a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszternek, a közlekedésügyi miniszternek és végül Semsey Andornak külön-külön levelet küldenek, a miért ezek az állatkerti társulatot a lefolyt évben ismételve segélyezték.

MI UJSÁG?

A történelmi képcsarnok ügyét Trefort miniszter nagy melegséggel karolta fel, mint ez kitűnt a legutóbbi tanácskozáson, melyet az írók és művészek társaságának helyiségében tartottak, a mikor a miniszter maga elnökölt. Mindjárt kijelentette, hogy az eszmét szépnek, üdvösnak tartja és maga részéről mindent megtesz, hogy a képcsarnok mielőbb létesüljön. Felsőzilitásokat fog intézni a megyékhez, a püspökökhöz, felekezeti hatóságokhoz, főurakhoz, egyes családokhoz, sőt egyes szakembereket küld ki az országba, hogy megtekintés, hol vannak régi arcképek. *Ipolyi* püspök számos főúri családot nevezett meg, a hol sok történelmi arckép van együtt, melyeket eredetiben vagy másolatban meg lehetne szerezni. *Pulszky* Ferenc óhajtaná, hogy a várak, szobrok, reliquiák is helyt foglaljanak a gyűjteményben. *B. Kaas Ivor*, mint a képcsarnok helyiségeül legalkalmasabba, a budai várkert bazárjára hívta föl a figyelmet. Szóltak még többen is, végül Trefort miniszter kijelentette, hogy ő azonnal hozzá fog az eszme megtestesítéséhez. A fővárosban levő tekintélyes anyagot összegyűjti, a vidéken levők megszerzésére felhívásokat intéz, s ő felségét megkéri, hogy a várkerti bazárt (melyben most boltok vannak) engedje át a célra.

A bibornokprimás jótékonyága. Simor hercegprimás ujjában százszor forint alapítványt tett, az esztergomi megyei pap nyugdíj javára. Ezenkívül a Nyitra mellett felállítandó honvédtábor költségeinek fedezésére 5000, a csejtei iskola építésére 300, az esztergomi szent-ferenc-rendi zárda javítására 200 forint adományozott.

Rónay Jácint püspök bevezetvén Mária Valéria főhercegnő oktatását, ő felsége a kitűnő szolgálatokért az első osztályú vaskoronarenddel fejezte ki elismerését. Rónay az udvarnál a megváltozott idők egyik kifejezője volt. Mint a szabadságharc menekültje, csak 1866-ban tért haza, s mint tudós pap nem egyszer kitűntette műveiben, hogy a szabadelvű eszmék híve. Az udvarnál 1871-ben foglalta el állását, s a trónörökösét is tanította a magyar történelemből.

A műegyetem rektorává újlag *Szily* Kálmánt választották, a ki most már ötödikben részesült kártársai e kitűnő bizalmában.

Az Arany-szobor bizottsága hétfőn ülést tartott, gr. Lónyay Menyhért elnöke alatt, az akadémia képes termében. Tizenkét tag volt jelen, köztük Pauler miniszter is. Lukács Antal jelenté, hogy a magyar földhitelintézethez eddig 58,000 frt folyt be, s a kinn levő ajánlatok és pénzek még több ezer forintra tehetőek. Aztán a szobor helyének kérdése fölött folyt az eszmecseré. *Pulszky* Ferenc a nemzeti múzeum előtti virágpázsít közepét ajánlotta, *b. Kaas Ivor* a redoute előtti kioskerttet, *b. Liphay Béla* a budai várkert előtti tért, vagy az újépület előtti Széchenyi-sétányt, vagy a gyár-utca liget-helyét, stb. *Henszlmann Imre*, *Vadnai Károly*, *Ybl Miklós* és többen vettek részt az eszmecserében. Hely kijelölése nem történt, mert ennek javaslatba hozása, valamint egyéb tervek készítése végett tizenegy tagu bizottságot választottak, melynek elnöke gróf Lónyay Menyhért, jegyzője *Beöthy Zsolt*, tagjai *Gerlóczy Károly*, *b. Liphay Béla*, *Lukács Antal*, *Pulszky Ferenc*, *Keleti Gusztáv*, *b. Kaas Ivor*, *Vadnai Károly*, *Henszlmann Imre* és *Ybl Miklós*. E bizottság fog javaslatokat készíteni s midőn azokat az összes ülés elfogadják, végrehajtott bizottságként is ugyanezen működik. A tervek legalább is 70 ezer forint alapján készíthetők.

Bessenyeie-ünnep. E hó 10-én leplezik le a biharmegyei Pusztá-Kovácsiban a siremléket Bessenyeie György porai főlölt. Irodalmunk e régi bajnokának hamvait nemcsak nem jelölték többé semmi az ősi telken, hanem már tudni sem lehetett hol van. Buzgó férfiak, köztük Vass Jenő, a «Sárrét» szerkesztője, és Sárrét vidékének tevékeny embere, kutattak utána, míg nem ráakadtak a esontokra s aztán gyűjtéseket indítottak a siremlékre. Az ünnepélyen a fővárosi irodalmi egyletei is képviselve lesznek. A «Sárrét» megemlékezés az ünnepélyről, több, Bessenyeie vonatkozó érdekes apróság közöl. Megemlíti a többek közt az is, hogy Bessenyeie egy kardja jelenleg Boronkay György szabolsmegyei földbirtokos tulajdonában van, kinek ősei magától a költőtől kapták. Van még birtokában nehány, ez ideig átvizsgálatlan, Bessenyeie vonatkozó irat-csomag is, melyeket a nemzeti múzeumba szándékozik küldeni.

Az egyetemi joghallgató ifjúság hattagn küldöttsége tiszteltget dr. *Kautz* Gyula tanárnál. Rác Géza olvasóköri elnök fejezte ki az ifjúság örömet, hogy szeretett tanárjuk az osztrák-magyar bank alkormányzói székére emeltett és hogy ennek dacára is megtartja tanári székét. Dr. *Kautz* kijelenté, hogy nem fogadta volna el az állást (mint nem fogadta el az államtitkári székét), ha tanárságától meg kellett volna válnia. Biztosítá az ifjúságot meleg rokonszenvérről s a küldöttek mindenikével kezelt szorított.

Kitüntetések. A legutóbbi napokban osztott kitüntetések közül kettő irodalmi téren is ösmert férfiaknak jutott. Dr. *Bereczki Árpád*, miniszterelnökségi osztálytanácsos, mint ilyen buzgó és sikeres szolgálata elismerésül harmadosztályú vaskoronarendet kapott; *Kvassay Ede* pedig, ismert novella-író, kamarási rangot.

Wagner Sándor, a kitűnő festő hazánkfa, jelenleg ismét a Hortobágyon időz. A lovak festésében oly hirneves művész tanulmányokat tesz itt.

Dr. Kovács Gyula ügyvéd, lapunknak is munkatársa, a budapesti m. kir. tudományegyetem jogi karánál az egyházi jogból magántanári képesítést nyert, s e napokban tartotta próbaelőadását, mely a püspöki szék betöltéséről szólt, a wormszi concordátumig. Az előadásnak érdekes részlete volt a quastallai concordatum, melyet Kálmán 1106-ban kötött, tehát még az 1122-ben létrejött concordatum előtt s a mely concordatum biztosította a magyar királyok püspöknevezési jogát.

Kirándulás Párisba. Az írók és művészek társasága által Párisba rendezendő kirándulásra az olasz és francia vasutak nagy előzékenységgel adták meg a mérsékelt árakat. Az indulás külön vonaton július 7-én este lesz. Első megállólapodást Velen-cében tartanak, aztán következnek Turin, hol Kosuthnál fognak tisztelkedni; majd Lyon. Július 11-én éjjel érkeznek Párisba, s ott 5—6 napot töltenek. Az utazás és a párisi társas ellátás díja 100 frt. Csak társulati tagok, s azok családja vehetnek részt a kirándulásban. Megemlítjük még, hogy a nyáron Debreczenből is rendez egy társaság kirándulást Párisba.

Jelző léghajók. Páris mellett nemrég egy kis léghajót eresztettek fel kötélen, melyben két részodrony volt. A körülbelül 100 köbláb terjedelmű könenyvel megtöltött gömb tetején és benjében a részodronyokkal összeköttetésben Swan-féle izzó lámpák voltak, melyek a léghajót egészen megvilágították. A villámáram segítségével a világosságot bizonyos időkönként rövidbe vagy hosszabb alakban hozták létre, oly módon, mint a Morse távirókban a vonalok és pontok segítségével a betűket és szavakat jelzik. A kísérlet jól sikerült s lehet, hogy közelebbi háború alkalmával már katonai jelzés gyanánt fogják használni.

Adat-igazítás. A Budenz József jubileuma alkalmával több lap azt írta, hogy e nyelvtudósunk először Göttingában Nagy Pétertől, a mostani kolozsvári reform-püspöktől, hallott volna a magyar nyelvről, ez azonban téves adat. Nagy Péter az ötvenes években már lelév és tanár volt, s nem göttingai theologus. Mint a «F. Lapok»-nak írják: Nagy Lajos és Pap Mózes, a kolozsvári unitárius főgimnázium mostani tanárai voltak azok, kiktől Budenz az első magyar szó s beszédét hallá Göttingában; de már ekkor is foglalkozott nyelvünkkel. Később dr. Hunfalvy Pálnak is Nagy Lajos tanár ajánlotta figyelmébe a magyar nyelvről foglalkozó német fiatal tudóst.

Adakozás. A Bukovinából hazavándorolt magyarok segélyezésére szerkesztőségünkhez a lefolyt héten következő adományok érkeztek:

Tatáról Flóris Benő gyűjtése 17 frt 60 kr.
Jákóhálmáról Mátys István 1 frt 50 kr.
Jászberényből Muhoray Kálmán 1 frt 30 kr.
Vejtől Kamu Péter köz. bíró és Szemdy Lajos ref. lelkes gyűjtése 5 frt 32 kr. — Ez összeget a következő sorok kíséretében vettük:

«Az a fájdalomkialtás, mely már hazatelepült csángó testvéreink szomorú helyzetéről országszerte széthangzott, elhatárota a mi esendes kis falunkba is, s arra indította alólirokat, hogy csángó véreink pillanatnyi szükségének némi csekély enyhítésére, adakozásra hívjuk lakos társainkat. Felhívásunk — hála istennek — nem hangzott el kiáltó szóként a pusztában, s habár valami fényes eredménnyel nem dicsekedhetünk is, mégis örömmel küldjük az ide zárt 5 frt 32 krt, mint gyűjtésünk eredményét. Legyen e csekély összeg oly szívesen fogadva, a mily szívesen van adva. — Vejte 1883. május 28. Kamu Péter köz. bíró. Szemdy Lajos ref. lelkes».

A «Jogtudományi Közlöny» június 1-ső (21-ik) száma következő tartalommal jelent meg:

Az ügyvéd mint meghatalmazott. *Lányi Bertalan* lipót-szent-miklósi ügyvédől. — Jogirodalom: Lehrbuch des österreichischen Staatsrechts. Von Dr. Joseph Ulrich. Dr. *Nagy Ernő* nagyváradi jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: Illetékességi kérdések. Dr. *Weisz Ignác* brassói ügyvédől. — Az 1881. LX. tez. 206. §-ához. Dr. *Polgár Sándor* győgyósi ügyvédől. — Felelet H. urnak. V. töl. — Különfélék. — Nyilt kérdések. — MELLEKLET: Curia határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

— x — **A Főnciere pesti biztosító intézet** május 31-én 11 órakor tartotta meg az évi rendes közgyűlését, gróf Pejacsevich Márk elnöklete alatt, ki a napirend előtt meleg szavakkal emlékezett meg Fuchs Károly vezérigazgatóhelyettes közelebb történt elhunytáról. A felolvasott igazgatósági jelentés sajnálattal konstatalja az elmult üzleti év kedvezőtlen voltát, a mennyiben csak 3,688 frt 51 kr tiszta nyereséget eredményezett. Az igazgatóság ennek okát a támadt verseny folytán leszállított alacsony díjtételekben s a tüzesetek és jégverések nagy számában látja, melyekben a mult év bővelkedett. Az elmult évben az összes díjbevételel 4,044,471 frt 76 kr volt. Visszbiztosítás fejében 1,163,814 frt fizettetett ki. A kiírtett és tartalékba tett kárösszeg 2,075,300 frt. A díjtartalék 2,135,240 frt tiszta lett, tehát a mult évvel szemben 265,339 frttal szaporodott. A kártartalék 241,802 frttal nőtt; ennek szaporodása 67,780 frt. Az egyes biztosítási ágakból közöltük már a legfőbb eredményeket. A közgyűlés jóváhagyó tudomásul vevén az igazgatóság jelentését, elfogadta azt az indítványt, hogy a 3688 frt 51 kr nyereség a nyereségtartalékalaphoz csatolassék, s a felmenvényt az igazgatóságnak s felügyelő bizottságnak megadta. Elfogadta a közgyűlés az igazgatóságnak az alapszabályok 23. 32. 44. 53. §§-nak megváltoztatására vonatkozó javaslatát is. E változtatások az igazgatóság tagjai számára, javadalmazására, a felügyelő bizottság tagjai számára meghatározására s a tiszta nyereség felosztására vonatkoznak. Végül még a közgyűlés az igazgatóság és felügyelő bizottság tagjait újra megválasztotta s az elhunyt Fuchs Károly vezérigazgató-helyettes halála felett részvétét fejezte ki.

HALÁLOZÁSOK.

BARNA ZSIGMOND fővárosi tanácsos, meghalt május utolsó napján 54 éves korában. Onkezevel ottolta ki életét. Szigorú, puritán jellemű férfi volt, egész életében a munka foglalta el, s ennek köszönhetőe előmenetelét; családi életében boldog, anyagi gondok nem nyugtázták; mint tisztviselő tiszteletet élvezett s mégis terhéssé vált részére az élet. A gyzásos eset ép azért rendkívüli feltűnést kelt, s Ráth főpolgármester a meghatottság legnagyobb felindulása közt tudatta a katasztrófát az épen akkor nap tartott városi közgyűlésen. Barna levelet hagyott hátra a főpolgármesternek, összefüggéstelen tartalmu levelet, mely a legnagyobb lelki zavarról tanuskodik. Emult egy pecsétnyomát, mely elűnt asztaláról; továbbá iratokat, melyeket szekrényében talált, a nélkül, hogy tudná, hogy jöttek oda. «Besületes voltam egész életemben. Arány szöveketekzt ellenem, — írja. — Mindig a főváros érdekeit tartottam szem előtt; megvesztegetve soha sem voltam. Egyszer fogadtam el ajándékot, ott van az irászatalomon. (Egy közönséges szivartárcza volt ott.) Isten irtalmazzon lelkennek. Terrorizálva vagyok. A rendőrkémek mindig nyomomban vannak. Az isten szerelméért, hát mért? Elmém meg van zavarodva, dolgozni nem tudok. Így megy az egész levél. Ugy látszik üldözési mánia lepte meg. Nejeinek pedig azt írta, hogy a főpolgármester őt megbecsenlente. Alig lehet kétség, hogy e derék ember lelke egészen elhomályosodott. Hivatalos szobájában, az új városi házában, csüörtökön reggel léte meg magát egy katonapisztolyival, melyet három golyóval töltött meg. Rögtön meghalt. A gyzásos véget ért férfin Nagy-Károlyban született. Fivéréi: Barna Ignác fogorvos, a latin

klasszikusok ismert fordítója és Barna Ferdinánd nyelvtudós, mindkettő akadémiai tag. A szabadságharcot mint honvédtiszt kiűzötté végig; aztán besorozták az osztrák hadseregbe, majd Nagy-Károlyban aljegyző lett. A fővárosba 1861-ben jött, s mint aljegyző kezdte itt pályáját; aztán hosszabb ideig főjegyző volt, hat év óta pedig tanácsos. Az adó, a gazdasági, majd a középítési ügyeket vezette. Magába zárkózott, komoly ember volt, s komolyságát az utóbbi időben vesebaja növelte. A főváros magyarsodása egyik legerősebb támaszát is benne bírta. Váratlan, gyászos halála annál is megdöbbentőbben hatott mindenit, minél távolabb esik minden oly októl, mely az öngyilkos fegyvert annyak kezébe adja.

Vissó PAPP SIMON, gör. kath. lelkes, Mára-marosmegye egyik legnépszerűbb veteránja, meghalt petrovai birtokán, 80 éves korában. Pap létére is élénk részt vett az 1848-iki szabadságharcban, a miért is előbb halálra ítélték, de később az ítélet kegyelem útján megváltoztatván, a josefstadi börtönbe hurcoltatott. Az alkotmányos korszak beálltával mint balközépi képviselő élénk részt vett az 1865—68 ki országgyűlésen s különösen kitűnt, midőn, mint román származású, egy hazafias szellemben tartott beszédben megtámadta a dák-románokat.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: **MÉRY EREK**, a Benedek-rend tagja, a győri gymnáziumban a magyar nyelv és irodalom tanára, jeles régész, derék hazafias pap, ki több értékes értekezést írt, s kinek maradandó emléke lesz a győri gymnáziumi múzeum gazdagságában és rendezettségében, 51 éves korában. — **DR. BAÓDE LIPÓT**, a legtekintélyesebb fővárosi ügyvédek egyike, a fővárosi törvényhatóság tagja, ki az ötvenes évek elején jött Csehszögből Budapestre mint ügyvéd, s nemcsak megtanulta a magyar nyelvet, hanem a jogi irodalomnak is egyik kiváló művelője lett; a közügyekben tevékeny részt vett és a magyar jogszágyulás alapító köz tartozik.

— **DR. VÁRNAT LAJOS**, ügyvéd, a budapesti kereskedelmi akadémia szakavatott tanára, 39 éves korában. — **FUCHS KÁROLY**, a «Főnciere» biztosító intézet főigazgatói helyettese, 41 éves korában, Budapestben. — **MAGYAR FERENCZ**, csász. kir. nyugalmazott százados, a szabadságharcban honvédőrnagy, 84 éves korában, Gyergyó-Szentmiklóson. — **SZOBOSZLAI PAPP KÁROLY**, törvénszékeli ülnök, Nyiregyházán. — **GÁLGÓCZY FERENCZ**, címzetes kanonok és perkátai volt plébános. — **DANIEL ANTAL**, az aradmegyei tekintélyes Daniel-család nestora, 80 éves korában, Palánkán. — **LÁZÁR IMRE**, gyergyó-dírtói elemi és polgári iskolai tanító. — **GUTTMANN FRIGYES**, győri püspökségi uradalmi kasznár, 41 éves korában, Himódon. — **SIL FERENCZ**, állami mérnök, 41 éves korában, Acsán. — **BAJCSY GÉZA**, városi tisztviselő, 27 éves korában, Csabán. — **VADANTI VIKTOR**, ügyvéd, 35 éves korában, Szemlakon. — **SZÖGYENYI GÁBOR** földbirtokos, Szőgyényi Emil képviselő és Szőgyényi Jenő buji plébános atyja, 83 éves korában Szabolcsban. — **VÁR JÁNOS** ismert ügyvéd 56 éves korában Aradon; ugyanott **ROHICSEK MÓR**, kedvelt agg orvos. — **BOROSS ANTAL**, fővárosi ismert kereskedő, a bécsi tébolydában. — **BELLÁGH LAJOS**, a fővárosi katonai ügyosztályi tisztviselője, ki az irodalommal is foglalkozott. — **MATKOVICS GÁBOR**, volt cs. kir. hadnagy, utóbb magyar kir. testőr, Győrmegeye törvényhatósági tagja, 88 éves korában. — **SZABKA ISTVÁN** 30 éves korában Pankótán. — **SZABÓ DANIEL**, Kézdí-Vásárhelyi tiszti ügyésze, 33 éves korában.

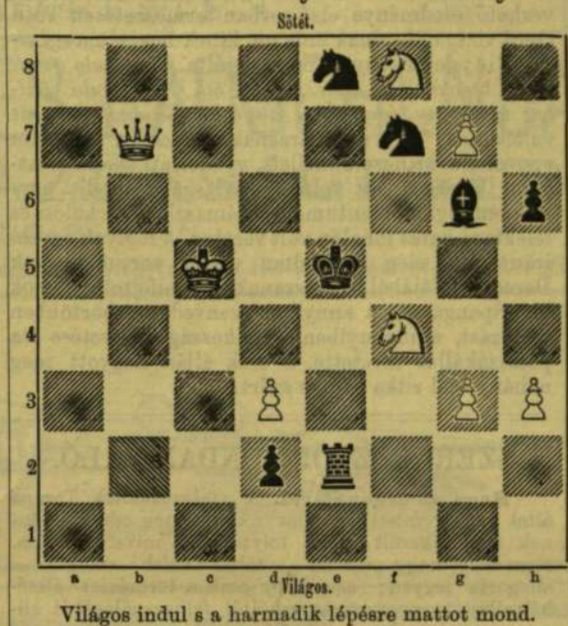
UJHÁZY JÁNOS szül. Katinszky Ágnes, nyug. kir. főmérnök neje, 60 éves korában, Sárospatakon. — **ETIENNE ÁGOSTINÉ** szül. Mury Katalin, az osztrák-magyar állami vasut gészpészeti főfelügyelőjének francia származású neje, 39 éves korában, Budapestben. — **BENKOVICS GYULÁNÉ** szül. Molnár Zsuzsanna, 29 éves korában, Nagy-Körösn. — **IDŐSB FALMATER ISTVÁNNÉ** szül. Mutz Juliánna, 68 éves korában, Székeshérvárt. — **ID. JAKAB ISTVÁN**, földbirtokos neje, 37 éves korában, Kézdí-Vásárhelyt. — **BEREZCKE ERZSI**, öz. Bereczky Albertné szül. Ugron Polixéna 18 éves leánya, Miklósfalván. — **ÖZV. SZBOGH SAMUEL** szül. Kun Terézia, derék jó nő, az irodalomban reményeket ígért és több év előtt elhunyt Miskolczi Kovács Gyula édes anyja, 67 éves korában, a borsodmegyei Gelejen. — **KÁLLAY KILMANNÉ** szül. Kelemen Terézia, 65 éves korában, Király-Darócson. — **GRÓF ALTHERNÉ** szül. Pejacsevics grófnő, az eszékai megyét alelnöke, 73 éves korában Eszéken. — **KALBRUNER KONRÁDNÉ** szül. Wolf Eugenia, a kisteleki állomásfőnök 23 éves neje. — **ÖZV. PATONAY BALAZSNÉ** szül. Hegedűs Terézia, Nagy-Körösn.

LAROULETTE EDE, a kitűnő francia tudós és ékes tollú stilita, akadémiai külső tagja, meghalt Párisban 72 éves korában. Művei közül a «Páris Amerikában» című satirikus és tanulságos regény, továbbá az «Egyesült-államok története», nálunk, magyar fordításban is nagyon kedvelt könyv. Már 1839-ben akadémiai jutalmat nyert «Az ingatlan tulajdon jogának története Európában» című munkájával. Jogtörténelmi téren a legkiválóbb elmék egyike volt. A római jog köréből merített munkákkal újabb akadémiai díjakat nyert. Majd 1849-ben a «Collège de France» tanára lett. Részt vett politikai mozgalmakban. Köztársasági szelleme miatt azonban III. Napo-

leon alatt be nem juthatott a törvényhozásba. Most a szenátus örökös tagja volt. Számos történelmi, jogi és politikai munka mellett írt regényeket is. Tudománya, fényes szelleme az egész művelt világban ismertté tette nevét és műveit.

SAKKJÁTÉK.

1225-ik számú feladvány. Chocholous Gy.-tól.

Az 1220. sz. feladvány megfejtése.

Világos.		Sötét.	
Megfejtés.		Megfejtés.	
1. V3—f5	---	Bd6—d8: (a)	
2. V15—e6	---	t. sz.	
3. Vc6—c4—e3 matt.			
a.			
1.	V4—f4	---	Fh2—f4—e5
2.	V15—e6	---	t. sz.
3.	V—c4—e3 matt.		

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben Fülöp József Nagy-Dobronyban Németh Péter. Budapestben K. J. és F. H. Andorfi Sándor. Kulán Lédezer Gy. A sárospataki ifjúsági sakk-kör. A pesti sakk-kör.*
Rövid értesítések: *Kula: L. Gy. — Veszprém. Iparos olvasó-kör.*
Az 1222. sz. f. beküldött megfejtése nem helyes.

AZ ORSZÁGBÍRÓ GYLKOSAI.

Még ma is megrezen a szív minden idege, ha elgondolja az ember azt a kegyetlen gyilkosságot, mely két hónap előtt oly lázas izgatottságba hozta a kedélyeket egy a fővárosban, mint a vidéken. Kezdetben mindenki csak a gyilkosság iszonyu részleteiről beszélt, csak aztán kezdte keresni a gonosztevőket, kik ez embertelen tettét elköveték. Nyilván valónak látszott, hogy egy ember nem követhette el, többnek kellett a bűne szövetkezni s világosnak látszott az is, hogy a gaztett nem jöhetett volna létre a meggyilkolt országbíró valamely belső eselődjének tudta és belegegyezése nélkül. Az országbíró személye körül szorgalmat tevő huszár, Berecz Jánost érte a legelső gyanu, az ő nyomán kellett keresni a többi részesekhez vezető szálakat. A vizsgálat tapogatózni kezdett az ő ismerősei, barátai közt s a föltalált egyéb bűnjelek mind valószínűbbé tévők, hogy jó helyen tapogatt. Aránylag elég rövid idő alatt tisztában volt a vizsgálat legalább annyival, hogy Berecz cimborái közül tudni kell a dolgról Spanga Pál és Pitéli Oláh Mihály volt urasági eselődjeinek. Még valószínűbbé tette a gyanut Spanga elűnése és hosszú ideig tartó lappangása, de különösen az, hogy mikor az igazságszolgáltatás már kinyújtá fejleje kezét s menekülésre elvesztett minden remény: öngyilkos szándékkal emelt maga ellen kezét.

A közvélemény, mely hamarabb ítél, mint a bíró, egyáltalában nem kételkedett abban, hogy ez a három ember a gyilkos.

Pedig a hírlapokban heteken keresztül csak annyi állt, hogy a vizsgálat nem bír boldogulni a megrögzött makkacságyú vádlottakkal, egyik se vall, mindenki tagad s erősi az ártatlanságát. Minél több gyanuk, minél több körülnyerő látszott rájuk bizonyítani a gaztettet: annál konokabban megmaradtak tagadásuk mellett. Már-már attól lehetett tartani, hogy merev tagadásuk meghusitják a vizsgálatot a büntett teljes földerítéséhez, midőn egyszer végre híre jött, hogy — Spanga vallott.

Bevallott mindent töredezmesen s több oly buzzóságot fejtett ki a tény minden részleteinek ki-derítésében, mintha ártatlanságát bizonyító jelek föltalálásáról lenne szó. A másik kettő még mindig tagadtott.

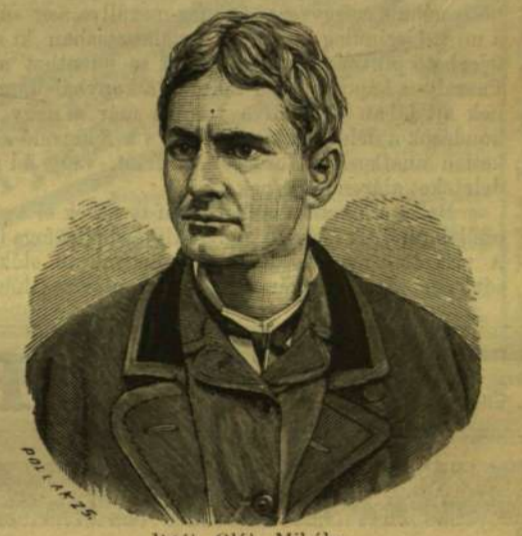
De a Spanga töredezmes vallomása után mind

Spanga PÁL.

nehezebbé lett helyzetük. A fölhozott bizonyítékok sulya alatt, a vallomását szemébe ismétlő Spangával szemben megtört végre a Pitéli makkacsága is. Bevallott ő is végre mindent részletesen.

Csak Berecz János volt már hátra, a huszár. Ez még akkor is tagadtott konokul, midőn cimborái

Pitéli Oláh Mihály.

szemébe mondták vallomásukat; lámulatos merész-séggel ismétlé, hogy hazudnak. Azonban a most már teljesen világosságra hozott tényekkel mit sem használt a további tagadás. Belátta ezt Berecz is s végre elismerte részességét a gaztettben.

Kétségtelen tehát most már nem csupán a köz-

Berecz János.

vélemény, hanem a bíró előtt is, hogy csakugyan a kezdetben gyanuba fogott három gonosztevő a budavári gyilkosság elkövetője. A vizsgálat kezében ott a minden kétséget kizáró bizonyíték, a pórbé fogás megindulhat s a végtérghalasz nem fog soká várakoztatni magára.

Nyujtsuk a szerencsének jobbunkat!

500,000 márka főnyereményt ígér kedvező esetben a legújabb hamburgi nagy pénzsorsjáték

Table with lottery results: 1 nyerem. a m. 300,000, 2 nyerem. a m. 200,000, etc.

Ezen nyereményekből az első osztályban 4000 soroltatik ki 157,000 m. összegben...

már f. évi jun. 13- és 14-én történik, és kerül erre:

1 egész eredeti sorsjegyet csak 6 m. vagy 3.50 frt o. e. 1 fél ... 3 ... 1.75 frt o. e.

Mindegyik megvásárolásakor a pénz behirdetése, postaküldésű sorsjegyet mindenki az állam címzérével ellátott eredeti sorsjegyetől külön saját kezébe kapja.

Kaufmann és Simon Hamburgban. U. i. Ezennek köszönhetjük nyilvánításuk az eddig megajándékozott buzalomért...

FONTOS

AVOL-, RÖVID- ÉS GYÖNGE-LÁTASUAKRA!! A legjobb szemüveget nyújtja jótállással

SOLOMONSON N. H. látzerész, váci utca 19.

Leggazdagabb választék párisi színházi látcsók- és tábori távosövekből, 5-20 frtig.

Nagy választék amerikai emberi műszemből.

EREDETI KELETI RÓZSATEJ

(Original orientalische Rosenmilch)

RUSS KÁROLY gyógyszerésztől

A bőrnék rögtön, nem pedig hosszabb használat után, gyöngéd, vakítatlan fehér, fiatal, üde színezetű ad, mint ez semmi egyéb szer által el nem érhető...

TANNINGENÉ.

Legújabb, olmentes, jótállás mellett ártalmatlan, azonnal hatással bíró

hajfestő szer minden színű hajra.

különösen pedig szürke és fehér hajra (szakáll és szemöldök is), melyek egyszeri használat mellett is ugyanazon hibátlan, fényes, tetszés szerinti szőke, barna vagy fekete fiatalos természetű színt vissza nyerik...

E különlegességnek elki-méretesen vannak megvizsgálva, törvénytelen védve, és azokat kezeség mellett határozottan ártalmatlan, valódi minőségben szállítja a készítő

Russ Károly utódja (Czerny Ant. J.) Bécs, Central, I. Wallfischgasse 3.

Kitüntetés nyolcszáz kiállításán. - Raktárak a következő városokban: Budapest: Török J. király-utca 12; Lovászka Szepura Csikméri utca; Tölgyes (Budapest); Pozsony: Hain; Komárom: Kirchner; Szekesfehervár: Bieger; Szabadka: Jók; Debrecen: dr. Rótschnak; Miskolc: dr. Herz; Nyíregyháza: Leszler; Kassai: Wachtmeischek; Arad: Armin Elias; Nagy-Becskerek: Steiner; Temesvár: Tarcay; Szeged: Barcsay; Vág-Sellye: Zeller; Kolozsvár: Hintz; Brassó: Kugler; Gyulafehérvár: Fröhlich; Lőcsé: Mátyné; Fancsova: Graf; Záhgráb: Fröhlich; Arad: Török; Sopron: Nagy; Nagyatlan: Illarits; Szarajevó: Koetschet - valamint sok más jónévi gyógyszerárban és illatszerekkereskedésben. - Sürgősen kérjük azonban határozottan RUBS gyártmányait kérni; mintán ezeknek nevezése név alatt lesznek a kereskedésbe hozva, melyek egészen hatástalannak. - Kimerítő tervezeteket összes különlegességeimről kívánom ingyen és bérmentve küldök. - Kérem a hirdetés előforduló szükség esetén megírni, miután az csak ritkán jelent meg.

!!SZEPLŐ ELLENI MOSDÓVIZ!!

AMYGDALINE

Készítve Dr. CAZENAVE a párisi egyetem tanárának előírása szerint.

Ezen mandulajei a legiditőbb mindazon szépitő szerek közül, melyet egy nő arca, nyaka, vállalai s karjai épentartására alkalmazhat. Feleslegessé teszi a cold-crème (crème celeste) használatát, megőrzi a legfinomabb bőrt is a szeplőtől, vörösségtől s pürsénéséktől; előidézi a bőr természetes rózsaszínűségét s fenntartja annak tisztaságát s egyszersmind óvszer a korai redők ellen. - Az Amygdaline a szél s a napnak a bőrre való káros hatásait megsemmisíti.

PARIS: Victoria-illatászat, 8, r. Vivienne.

Magyarországi főraktár: Budapest, Török József gyógyszerár király-utca 12. sz. - Ára egy üvegnek 2 forint.

Legfinomabb kávék

Cuba erős zamatos 10 1/2 jutte zsákban a frt 1.90, frt 19.- Cuba erős zamatos 5 1/2 jutte zsákban a frt 1.95, frt 9.75 Mokka erős illatos 10 1/2 jutte zsákban a frt 1.92, frt 19.20 Mokka erős illatos 5 1/2 jutte zsákban a frt 1.96, frt 9.80 Arany-Jáva illatos 10 1/2 jutte zsákban a frt 2.-, frt 20.- Arany-Jáva illatos 5 1/2 jutte zsákban a frt 2.05, frt 10.25 Kilonkénti napi ár Cuba frt 2.-, Mokka frt 2.-, Arany-Jáva frt 2.12, Ceylon frt 1.72, Zöld-Jáva frt 1.60, Rio finom izü frt 1.45. Koczkacukor 50 1/2 ládában a két német 100 kg frt 49.50. Frankfurti ezet-eszencia üvegenként 50-60 kr., mely víz hozzávegyítéssel öt pint legjobb házi ezetet ad. - Megrendeléseket helyben mint vidékre 1016 legpontosabban teljesít

Takács Lajos Budapest, hatvani utca 19. sz.

FILICZKY MIKSA,

Budapest, VI., Sugr-út 53. sz.

Uriuha-készítés. Fehérnemű-gyár és vászon-áru raktár. Függyönyök, fehérneműk és mellfűzők. Tisztító-intézet.

Ajánlja saját gyártmányú

uri-, női- és gyermek-fehérneműket, mellfűző és nyakkendőköt, továbbá vásznakat, asztalneműket és szövött árakat a legudasabb választékban.

Legújabb divatú férfi és női-öltönyeket finom, valódi 901 gyapjuszövetből, nagyon jutányos árakon.

Kimerítő árjegyzék, minták és mérték-utbigazítással kívánom ingyen és bérmentve.

Postal megrendelések a leggyorsabban eszközöztetnek.

A wildungeni természetes ásványvizek

a György-Viktor és az Iona-forrásokból, előbb avanyu-kút és sókútnak nevezve, kitűnőnek bizonyultak verszengény-ségnél, sápkór-, méhszen-, nyálkafolyásnál, mell-, gyomor- és bélhurtnál, legszembetűnőbben azonban az ivarszervi betegségekben (vese-, hólyaghurut, hólyaggyulladás, hólyag-arányér-, dara- és kibántalmakban, stb.), s minden orvosi tekintély által ajánlatnak. Már 1584-ben mondja Tabernan-tanus T. a wildungeni ásványvizekről: «Enyhítik a vesé és hólyag fájdalmait, a darát elvezetik, s elhajtják a visszatartott vizeletet, könnyítik a fájdalmas vizelettel megakadást is, kiknek vizelete véres és gyenge lenne. Wichmann tanár («Az ásványvizek hatásáról», Hannover, 1797) ezeket mondja: «Nem ismerem vizet, mely diuretikus (vizelethajtó) hatásánál forva a wildungenihez hasonlítana. - Különösen hatásos az elválasztó szervek bajainál; valószínűleg különleges szer azonban a kőbajok ellen». Dr. Osann E. tanár («Az ismert gyógyforrások jellemzése», Berlin, 1832) azt mondja: «Az ivarszervek idült betegségeinél, dara- és kibántalmaknál, nyálkásodások, hólyaggyulladások, a prostata betegségeinél, szabálytalan aranyérnél a vizelethajtó és nyáloldó wildungeni vizek joggal kitűnő híre tettek szert. H u f e l a n d a «Journal f. praktische Heilkunde» cz. folyóiratában (68. k., V. r., Berlin, 1832), miután ő maga is 12 hétig súlyos hólyagbántalomban szenvedett és a wildungeni vizet a legjobb sikerrel használta, így kiált föl: «Dicsőség és hála a Mindenhatónak, a kinékünk a dicső ajándékot; a wildungeni gyógyforrást adta. Lebert tanár (Ziemsenn's Handb. d. speciellen Pathologie und Therapie, 9. k., 2. fele) azt mondja: «A legjelesebb ásványvizekhez tartozik idült hólyaghurut bántalmainban a wildungeni víz. «Minden ásványvizek közül azonban a wildungeni Iona-kút a legnagyobb hírnevet vívta ki. A wildungeni sós(Iona-)kút továbbá igen alkalmas a hólyaghurut minden alakja ellen, melyek az ingerlékenység és éptelenség közötti fokozatot különböző csoportosításban, a számos egyén különbözősége szerint kitöltik.» («Klinische Balneologie», Ditterich G. L. tanár, München 1862). Tudakozódásokat a wildungeni fürdő iránt, lakásmegrendeléseket a Badelogierhaus, vagy az Europa'sche Hof-ban - mindakettő közel a fő forrásokhoz - elfogad a 975 wildungeni ásványforrás-r.-társulat felügyelője a wildungeni fürdőben.

VASÁRNAPI UJSÁG

23-ik szám 1883. BUDAPEST, JUNIUS 10. XXX. évfolyam.

Művelődési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 8 frt / félre ... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 frt / félre ... 3 * Külföldi előfizetőknek a postai költséggel megjelölt ártételekkel megjelölt árakat kell megfizetni.

HALMI FERENCZ.

(1850 - 1883.)

... Halmi Ferencz ... nincs többé. A gyöngé testben oly erős volt a művész lélek, hogy a halál sem mert küzdeni vele: vívódás nélkül hagyta kiégni, megvárta, míg magától kialszik. Elszenderült, elaludt. - Oly nagy hely maradt utána üresen, hogy a vigasztalás nem képes betölteni. Veszteségünket a feledés sem enyhítheti, mert művészi alkotásaival érzelm tartósabb szobrokat emelt magának, hogy örökre ébren tartsák emlékezetét.

E sorok a nemzeti színház gyászjelentéséből vannak idézve, melylyel az intézet, egyik legkitűnőbb tagjának kiöltében, a maga s a pályatársak veszteségét tolmácsolja. De mint a veszteség az egész közönség s mindnyájunké, úgy a gyászjelentés igaz és jelentős szavait is mindnyájan magunkévá tehetjük.

Mikor a «Párisi regény» Chevril bárójában utolszor láttuk őt meghalni, poharak és nők közt, oly megdöbbentő igazsággal, oly rémletesen - hideg borzongás futotta át valónkat s nem szabadulhattunk a sejtelenül, hogy a művész ép oly közel van a halálhoz maga is, mint ábrázolása az iszonyu valóhoz.

Különös, hogy e vigjátéki színésznek mily jelentős haláljelenetei voltak. Utolsó föllépte volt Chevril báróban. Mint szerződött tagnak a nemzeti színháznál első szerepe Clarin a bohóc, Calderon «Az élet álom» című költői drámájában, melyet a nemzeti színházban sugó nélkül játsztak el (ilyen darab kellett Halminak, a ki mindig kitűnően tudta a szerepét). Ez a Clarin bohóc a csatában bujkál a golyók elől, melyek a nyílt téren nagyon felelmesen süvöltöznek a füle körül. Vegre egy szikladarab alatt meghuzza magát, gondolva, hogy itt biztosan van. S pedig épen itt éri egy eltévedt golyó. Szíven találja; ő lassan egyet fordul, néhány szót dadog, s mosolyogva meghal. E meghalás tökéletesen jellemző Halmit, természetesebb és szeretetreméltóbb módon meghalni se lehetett volna. Ellenkezőleg mily borzalmas halál a Coupeaué a «Pálinká»-ban: a realizmus legvastagabb túlsága; túlság t. i. a művészetben, de minden túlzás nélkül élethű igazság. S ez a halál (melyben egymásután ötször vagy hatszor ragadta el a népszínház közönségét) - ez ölte meg Halmit tulajdonképp, vagy legalább siettetette, legalább is éveket, halálát. Barátai s a nemzeti színház igazgatósága elleneztek is

HALMI FERENCZ. Ellinger fényképe után.